

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΠΟΨΕΙΣ, ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ
ΤΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Βασιλική Καλτσογιάννη

Επιβλέπουσα:

Κωνσταντίνα Ρέντζου

Επίκουρη Καθηγήτρια

Ιωάννινα, Σεπτέμβριος, 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΠΟΨΕΙΣ, ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ
ΤΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Βασιλική Καλτσογιάννη

Επιβλέπουσα:

Κωνσταντίνα Ρέντζου

Επίκουρη Καθηγήτρια

Ιωάννινα, Σεπτέμβριος, 2023

VIEW, ATTITUDES AND EXPERIENCES OF MALE AND FEMALE
REGARDING THE ROLE OF MALE EDUCATORS AND ATTITUDES OF
PRESCHOOL-AGE CHILDREN TOWARDS MALE STUDENTS

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα, 25-9-23

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα

Δρ. Κωνσταντίνα Ρέντζου

2. Μέλος επιτροπής

Νικολίτσα Κανέλλου

Μέλος ΕΤΕΠ

3. Μέλος επιτροπής

Αντώνης Νάτσης

Μέλος ΕΔΙΠ

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Ελένη Καινούργιου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Υπογραφή

© Καλτσογιάννη, Βασιλική, 2023.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Καλτσογιάννη Βασιλική

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν να υλοποιήσω την πτυχιακή μου εργασία. Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κυρία Ρέντζου Κωνσταντίνα, για τη βοήθειά της και τον χρόνο που διέθεσε. Με παρότρυνε και με καθοδήγησε με υπομονή δίνοντάς μου συμβουλές καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φοιτητές του τμήματος μου διότι αυτή η έρευνα θα ήταν αδύνατο να διεξαχθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια τους καθώς, συμμετείχαν ως συνεντευξιαζόμενοι.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, η παρουσία των ανδρών είναι αρκετά περιορισμένη σε σχέση με τη γυναικεία, η οποία συχνά υπερτερεί σε αριθμό. Ωστόσο, είναι αρκετά σημαντική τόσο η συμμετοχή τους όσο και η συμβολή τους διότι είναι δυναμικοί, δραστήριοι και μπορούν να προσφέρουν αγάπη, εμπύχωση, να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών και να συμβάλλουν στην καταπολέμηση του στερεότυπου ότι οι παιδαγωγοί είναι μόνο γυναίκες.

Η παρούσα ερευνητική εργασία σκοπό έχει τη καταγραφή των απόψεων και των στάσεων ανδρών και γυναικών προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για το ρόλο των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, καθώς και τις εμπειρίες τους αναφορικά με τον τρόπο που τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους άνδρες φοιτητές, κατά τη διάρκεια των πρακτικών ασκήσεων των φοιτητών σε παιδικούς σταθμούς. Ως ερευνητική μέθοδος επιλέχθηκε η ποιοτική. Έτσι, η συλλογή δεδομένων έγινε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με 3 άνδρες και 3 γυναίκες φοιτητές του ΤΑΦΠΠΗ, οι οποίοι/ες κάνουν την πρακτική τους άσκηση σε παιδικούς σταθμούς. Για την ανάλυση των δεδομένων υιοθετήθηκε η θεματική ανάλυση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν πως ο πατέρας τους δεν είχε συμμετοχή στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί διότι εργάζονταν. Συνάμα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ασχολήθηκαν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης διότι τους αρέσουν να ασχολούνται και να φροντίζουν τα παιδιά. Ακόμη, ειπώθηκε ότι ο ρόλος των ανδρών είναι ο ίδιος με των γυναικών παιδαγωγών αφού μέλημα και των δύο είναι τόσο η φροντίδα όσο και η συμβολή τους στην νοητική και κινητική τους ανάπτυξη. Τέλος, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η στάση των παιδιών ήταν πολύ θετική διότι δεν είχαν συνηθίσει την ανδρική παρουσία στο χώρο αυτό.

Λέξεις κλειδιά: άνδρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, απόψεις φοιτητών προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα

ABSTRACT

In this profession pre-school care and education, male participation is limited compared to female participation, with females often outnumbering males. However, both their participation and contribution are essential because they are dynamic, active, and can provide love, encouragement, meet the needs of children lack of a father figure, and contribute to contesting the stereotype that educators are exclusively women.

The purpose of this research work is to record the opinions and attitudes of male and female undergraduate students in the Department of Early Childhood Education and Care at the University of Ioannina on the role of male preschool educators. It also aims to explore their experiences as to how children interact with male students during their practical training in childcare centers. The chosen research method was qualitative. Data collection carrying out through semi-structured interviews with 3 male and 3 female students from the Department of Early Childhood Education and Care who were conducting their practical training in childcare centers. Thematic analysis was employing for data analysis.

The research results showed that most participants reported that their fathers had limited involvement in their care and education when they were young because they were working. What's more, all participants mentioned that they pursued studies in the field of early childhood education and care because they enjoy taking care of and nurturing children. Furthermore, it said that the role of male educators is identical to that of female educators since both are concerned with both care and their contribution to children's intellectual and physical development. Finally, participants mentioned that children had a very positive attitude towards male students because they were not accustomed to male presence in this field.

Keywords: male preschool teachers, perspectives of early childhood education and care students

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	v
ABSTRACT	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	x
Α΄ ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: «Φύλο και επιλογή επαγγέλματος».....	1
1.1 Φύλο και επάγγελμα.....	1
1.2 Φύλο και προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση.....	3
1.3 Λόγοι για τους οποίους οι άνδρες δεν επιλέγουν το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης	5
1.4 Παράγοντες που καθιστούν σημαντική την παρουσία του ανδρικού φύλου στο επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : «Οπτικές για την ύπαρξη των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας»..	14
2.1 Απόψεις γυναικών παιδαγωγών για τους άνδρες παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας	14
2.2 Απόψεις ανδρών παιδαγωγών και ανδρών φοιτητών για τους άνδρες παιδαγωγούς ..	16
2.3 Απόψεις γονέων	18
2.4 Στρατηγικές/τρόποι ενίσχυσης, ενθάρρυνσης και προσέλκυσης ανδρών στο επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης.....	19
Β΄ ΜΕΡΟΣ –ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μεθοδολογία έρευνας	23
3.1 Σκοπός και στόχος της έρευνας	23

3.2 Ερευνητικά ερωτήματα	23
3.3 Δείγμα και δειγματοληψία.....	24
3.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων	25
3.5 Ανάλυση δεδομένων	26
3.6 Αξιοπιστία και εγκυρότητα	26
3.7 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Αποτελέσματα.....	29
4.1 Απόψεις ανδρών.....	29
4.2 Απόψεις γυναικών.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συζήτηση- Συμπεράσματα	47
5.1 Συζήτηση	47
5.2 Συμπεράσματα	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	60

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

OECD: Organization for Economic Co-operation and Development

e-mail: ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

ΑΕΙ: Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΒΝΣ: Βρεφονηπιακός Σταθμός

ΤΑΦΠΠΗ: Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στη Πρώιμη Παιδική Ηλικία

ΦΑ1: Φοιτητής άνδρας 1

ΦΓ1: Φοιτήτρια γυναίκα 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως έχει αναφερθεί κατά καιρούς, το φύλο παίζει σημαντικό ρόλο στην ανθρώπινη ζωή, καθορίζοντας τους κοινωνικούς ρόλους, τη ταυτότητα (Mesman & Groeneveld, 2017) και τις επιλογές επαγγέλματος (Rentzou & Sakellariou, 2007). Υπάρχουν ακόμη επαγγέλματα που πολλοί θεωρούν - εσφαλμένα - ότι ταιριάζουν μόνο σε άνδρες ή γυναίκες, παρά τις σύγχρονες προσπάθειες που επιδιώκονται για την ισότητα των φύλων (Rentzou & Sakellariou, 2007). Αυτό το βλέπουμε να συμβαίνει κατά κόρον, στο επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης. Δηλαδή, το ανδρικό φύλο συχνά νιώθει ότι ένα μεγάλο μέρος του στον τομέα αυτό παραμερίζεται (Peeters, 2007), αφού σύμφωνα με έρευνες μόνο 2,3% συμμετέχουν (OECD, 2018), λόγω της μεγάλης σε αριθμό επικράτειας του γυναικείου φύλου (Rentzou & Ziganitidou, 2009). Ερευνητικά δεδομένα έχουν δείξει ότι, ενώ οι άνδρες είναι επιθυμητοί στο επιστημονικό πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, αν και υπάρχουν ακόμη προκαταλήψεις για τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα διάφορα φύλα (Σακελλαρίου & Ρέντζου, 2010). Στη σημερινή εποχή, είναι γενικά αναγνωρισμένο ότι οι άνδρες παιδαγωγοί είναι σημαντικοί τόσο ως πρότυπα για τα αγόρια, όσο και ως παιδαγωγοί που βοηθούν τα κορίτσια να αναπτύξουν διαφορετικές σκέψεις και αντιλήψεις (Hedlin & Åberg, 2013). Οι άνδρες χρειάζεται να είναι παρόντες στα προσχολικά κέντρα για να ενθαρρυνθεί η ισότητα των φύλων. Σύμφωνα με έρευνες, η παρουσία του ανδρικού φύλου σε προσχολικά προγράμματα λειτουργεί ως αρωγός στην ανάπτυξη μη στερεοτυπικών αντιλήψεων όσον αφορά το φύλο, καθώς διευρύνει την επαφή των παιδιών με την εικόνα ενός άνδρα που ασχολείται με τη φροντίδα και την εκπαίδευση μικρών παιδιών (Harris & Barnes, 2009).

Η ερευνητική εργασία έχει στόχο τη καταγραφή των απόψεων και των στάσεων ανδρών και γυναικών προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για το ρόλο των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, καθώς και τις εμπειρίες τους αναφορικά με τον τρόπο που τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους άνδρες φοιτητές, κατά τη διάρκεια των πρακτικών ασκήσεων των φοιτητών σε παιδικούς σταθμούς.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται περιληπτικά, το βιολογικό και κοινωνικό φύλο και να εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο το φύλο επηρεάζει την επιλογή του επαγγέλματος,

τόσο γενικά όσο και ειδικά το συσχετισμό μεταξύ του φύλου και την επιλογή της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης ως επάγγελμα. Επίσης, αναφέρονται τα ποσοστά των ανδρών που επιλέγουν την προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση ως επάγγελμα αλλά και τους λόγους για τους οποίους τα ποσοστά αυτά είναι χαμηλά. Ακόμη, καταγράφονται οι λόγους για τους οποίους τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και σε επίπεδο έρευνας διατυπώνεται η ανάγκη να αυξηθούν τα ποσοστά των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρονται οπτικές που σχετίζονται με την ύπαρξη ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι απόψεις των γυναικών παιδαγωγών έναντι των ανδρών παιδαγωγών, απόψεις ανδρών φοιτητών που βρίσκονται στο πεδίο και οι απόψεις των γονιών σχετικά με το πως αντιλαμβάνονται την συμμετοχή των ανδρών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύεται ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας που πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων, ο σκοπός της και το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται συζήτηση όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνας και τέλος, ακολουθούν τα συμπεράσματα αυτής.

Α΄ ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: «Φύλο και επιλογή επαγγέλματος»

Το φύλο θεωρείται σημαντικό για την επιλογή του επαγγέλματος, καθώς επηρεάζει τον τρόπο που διαμορφώνονται η ταυτότητα, τα ενδιαφέροντα αλλά και το ίδιο το επάγγελμα (Miller, 2016). Το κεφάλαιο αυτό έχει ως στόχο να ορίσει, συνοπτικά το βιολογικό και κοινωνικό φύλο και να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο το φύλο επηρεάζει την επιλογή του επαγγέλματος, τόσο γενικά όσο και ειδικά το συσχετισμό μεταξύ του φύλου και την επιλογή της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας ως επάγγελμα. Στη συνέχεια, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αφενός τα ποσοστά των ανδρών που επιλέγουν την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα ως επάγγελμα και αφετέρου τους λόγους για τους οποίους τα ποσοστά αυτά είναι χαμηλά. Τέλος, το κεφάλαιο έχει ως στόχο να παρουσιάσει τους λόγους για τους οποίους τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και σε επίπεδο έρευνας διατυπώνεται η ανάγκη να αυξηθούν τα ποσοστά των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας.

1.1 Φύλο και επάγγελμα

Το φύλο είναι μία από τις πιο σημαντικές και σημαίνουσες πτυχές της ταυτότητας κάθε ανθρώπου, καθώς φαίνεται πως ασκεί επιρροή στα ενδιαφέροντα, τις δραστηριότητες αλλά και στις αποφάσεις που αφορούν την καριέρα (Miller, 2016). Αν θέλουμε να ορίσουμε το φύλο ενός ανθρώπου τότε θα μπορούσαμε να το κάνουμε με βάση βιολογικούς όρους, που δεν είναι άλλοι από το άρρεν και το θήλυ. Το φύλο, ωστόσο, ορίζεται και με κοινωνικά αποδεκτούς όρους. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται αναφορά σε ανδρικό και γυναικείο φύλο, αλλά και σε τρίτο φύλο, το οποίο δεν αναγνωρίζεται ούτε ως ανδρικό αλλά ούτε ως γυναικείο κοινωνικά (Connell, 2006). Σύμφωνα με την Oakley (1985), ο όρος «βιολογικό φύλο» (sex) εστιάζει στις διαφορές ως προς τη βιολογία του άρρεν και του θήλυ, στα γεννητικά όργανα και τις αναπαραγωγικές τους λειτουργίες. Το «κοινωνικό φύλο» (gender), από την άλλη μεριά, σχετίζεται με τις πολιτισμικές και κοινωνικές κατηγορίες, άνδρας και γυναίκα. Επομένως, το φύλο ως έννοια αναφέρεται στις βιολογικές και κοινωνικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ανδρών και γυναικών (Connell, 2006).

Δεδομένου ότι το βιολογικό φύλο είναι, συχνά, αμφισβητήσιμο ως προς το πόσο ανδρικό ή γυναικείο είναι, τονίζεται ότι οι κοινωνικές απόψεις είναι εκείνες που

καθορίζουν τόσο την θηλυκότητα όσο και την αρρενωπότητα μέσα στην κοινωνία. Απόρροια της αμφισβήτησης είναι το τρίτο φύλο, το οποίο υιοθετείται για να περιγράψει τα άτομα που δεν ταυτίζονται ούτε με το γυναικείο ούτε με το ανδρικό φύλο που προσδιορίστηκαν κατά τη διάρκεια της γέννησης τους. Είναι άτομα που νιώθουν διαφορετικά από τα κοινωνικά κατασκευασμένα πρότυπα (άνδρα- γυναίκα), καθώς δεν νιώθουν ότι ανήκουν στο φύλο και τα χαρακτηριστικά που διαθέτει αλλά σε κάποιο άλλο (Mogha et al., 2022).

Η επιτυχία της επαγγελματικής σταδιοδρομίας συχνά συνδέεται με το φύλο, καθώς οι ρόλοι των φύλων και οι κοινωνικές προσδοκίες δημιουργούν τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανδρών και των γυναικών. Το φύλο θεωρείται μια σχετική μεταβλητή που επιβάλλει περιορισμούς στα άτομα και διαχωρίζεται σε παραδοσιακούς ρόλους από την κοινωνία (Terpstra-Tong et al., 2022). Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι οι γυναίκες αναφέρουν χαμηλότερη ή ελαφρώς μικρότερη επιτυχία σταδιοδρομίας από τους άνδρες (Frear et al., 2019), ενώ άλλες μελέτες έχουν βρει ότι οι γυναίκες αναφέρουν υψηλότερη επιτυχία σταδιοδρομίας από τους άνδρες (Ramaswami et al., 2010). Επίσης, οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων σε θέματα αυτοαποτελεσματικότητας και σταδιοδρομίας μπορούν να επηρεάσουν τις επιλογές σταδιοδρομίας (Lent et al., 1994).

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι γυναίκες τείνουν να αναφέρουν μικρότερη αποτελεσματικότητα σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς, όπως η επιστήμη, η τεχνολογία, η μηχανική, και τα μαθηματικά. Αυτή η διαφορά στην αποτελεσματικότητα μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερο ενδιαφέρον σε αυτούς τους τομείς και, κατά συνέπεια, λιγότερες γυναίκες που ακολουθούν σταδιοδρομία σε αυτούς (Wang & Degol, 2017).

Αξιίζει να σημειωθεί, πως οι νέοι δυσκολεύονται αρκετά να αποφασίσουν την επιλογή μιας επαγγελματικής σταδιοδρομίας διότι χρειάζεται αρκετός στοχασμός για να οδηγηθεί κάποιος σε ένα αποτέλεσμα καθώς, πολλοί είναι οι παράγοντες που συμπεριλαμβάνονται. Συγκεκριμένα, είναι οι οικονομικοί παράγοντες (π.χ. μισθός), εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες, οι προσωπικές ευκαιρίες/επιθυμίες (Karaca, et al., 2016), η ηλικία (Pekkaya & Çolak, 2013), η αυτογνωσία και η καλή γνώση του επαγγέλματος (Sharf, 2006), η τάξη και θέση του επαγγέλματος (Guangcai, 2020). Η απόφαση σχετικά με το επάγγελμα έχει μεγάλη σημασία, καθώς αποτελεί καίρια στιγμή στη ζωή ενός ατόμου (Pekkaya & Çolak, 2013). Λαμβάνοντας υπόψη ότι ένα σημαντικό μέρος της ζωής του ατόμου είναι αφιερωμένο στην εργασία, η επιλογή για τη λάθος

καριέρα ή αυτή που δεν παρέχει εγγενείς και εξωγενείς ανταμοιβές μπορεί να είναι προβληματική. Ως εκ τούτου, η προσωπική ικανοποίηση και ο τύπος προσωπικότητας ενός ατόμου είναι εξίσου σημαντικές όταν γίνονται οι βέλτιστες επιλογές για την επιλογή και την εξέλιξη του επαγγέλματος (Karaca et al.,2016).

1.2 Φύλο και προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι πολιτικές και η φιλοσοφία για την προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση έχουν μεταβληθεί σημαντικά από ένα πλαίσιο που επικεντρωνόταν στην φροντίδα σε ένα πλαίσιο που επικεντρώνεται και στην εκπαίδευση των παιδιών. Η επιρροή της νευροεπιστήμης και η οικονομική επιστήμη έχουν αποδείξει ότι τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι σημαντικά τόσο για την ακαδημαϊκή πορεία όσο την επαγγελματική εξέλιξη του, καθώς προετοιμάζεται ήδη από την προσχολική ηλικία και αποκτά γερά θεμέλια για την μελλοντική πορεία του (Peeters et al.2015).

Αναμφισβήτητα, λοιπόν, η εκπαίδευση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή του ανθρώπου. Η προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση είναι ένα εξίσου καίριο σημείο αναφοράς για την εξέλιξη του ανθρώπου, καθώς αναφέρεται σε μια διαδικασία όπου το παιδί αναπτύσσει τις γνωστικές, σωματικές και κοινωνικό-συναισθηματικές του δεξιότητες (Silman et al.,2019).

Η κοινωνική φύση του ανθρώπου εκδηλώνεται ήδη από τη γέννησή του μέσω του ενδιαφέροντος του για τους συνανθρώπους του (Χατζηχρήστου, 2008). Η ανάγκη του ανθρώπου για δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Επίσης, με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, τα παιδιά αποκτούν τις δεξιότητες και τις στρατηγικές που τους επιτρέπουν να εισαχθούν στην κοινωνία. Αυτή η αλληλεπίδραση ξεκινά από το θεσμό της οικογένειας καθώς, θεωρείται ως η πρώτη κοινωνική ομάδα όπου το παιδί έρχεται σε επαφή, προσδίδοντάς του τα απαραίτητα πρότυπα για να αλληλεπιδράσει. Έπειτα, συνεχίζεται στο πλαίσιο του σχολείου, όπου δέχεται ερεθίσματα που είναι σημαντικά για την αρχή ή την άρση των στερεοτύπων που παρουσιάζονται στις μικρές αυτές ηλικίες (Παπάνης & Μπούνα, 2021).

Το φύλο των παιδιών παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων με τους συνομηλίκους και τους παιδαγωγούς αλλά και στην αγωγή που του δίνεται από το οικογενειακό περιβάλλον του. Οι πρώτες επιρροές στη έμφυλη

συμπεριφορά των παιδιών, οι οποίες μπορεί να μην προσδιορίζονται βιολογικά, μπορούν να αναχθούν στις πρώιμες κοινωνικές εμπειρίες και τις επαφές με τους γονείς τους (Mesman & Groeneveld, 2017).

Η συμμετοχή της οικογένειας θεωρείται σημαντική για την υποστήριξη της ανάπτυξης ταυτότητας φύλου στην προσχολική εκπαίδευση (Lynch & Hanson, 2011). Πολλοί γονείς φαίνεται να συμπεριφέρονται στα παιδιά τους με βάση το φύλο, γεγονός που οδηγεί στη αύξηση των στερεοτύπων όπως για παράδειγμα τα παιχνίδια που αγοράζουν στα παιδιά τους (Λαζαρίδου, 2017) και τα χρώματα που βάφουν τα δωμάτια τους, τα οποία πολλές φορές συσχετίζονται με τα χρώματα-ροζ για τα κορίτσια και μπλε για τα αγόρια (Pomerleau et al., 1990). Ωστόσο, σε κοινωνίες όπου επικρατεί η ισότητα των φύλων, οι γονείς τείνουν να διστάζουν να εκφράσουν στερεότυπες πεποιθήσεις για το φύλο λόγω της αντίληψης ότι τέτοιες ιδέες δεν θα ήταν κοινωνικά σύμφωνες (Axinn et al., 2011). Επιπρόσθετα, τα τρανς και μη-δυναδικά παιδιά παρουσιάζουν σημαντική ποικιλομορφία όσον αφορά τις ανάγκες και τις εμπειρίες τους, χωρίς αυτό να σχετίζεται αποκλειστικά με την ταυτοποίηση του δυναδικού φύλου (Ammaturo & Moscati, 2021). Έτσι, αυτά τα παιδιά δεν γίνονται εύκολα αποδεκτά από τις «παραδοσιακές» κοινωνίες και οι γονείς τους συχνά αντιμετωπίζουν μεγάλη πίεση για να προσαρμόσουν το φύλο του παιδιού τους στα κοινωνικά κατασκευασμένα πρότυπα, οδηγώντας σε προσπάθειες για την εξάλειψη των δυσκολιών που προέκυπταν σχετικά με την ταυτότητα φύλου του παιδιού τους, ώστε να επέλθει μια ισορροπία (Ammaturo & Moscati, 2021).

Εκτός από τους γονείς, εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή των παιδαγωγών, οι οποίοι μετά τους γονείς είναι οι αμέσως επόμενοι καθοδηγητές των παιδιών, αφού βοηθούν τα παιδιά τόσο με την μετάδοση κατάλληλων γνώσεων όσο και με την δημιουργία ενός περιβάλλοντος που υποστηρίζει την ανάπτυξη της ταυτότητας φύλου (Gansen, 2018). Η ανάπτυξη ταυτότητας φύλου ξεκινά νωρίς στη ζωή, καθώς τα παιδιά αρχίζουν να διαμορφώνουν τη δική τους κατανόηση για τον εαυτό τους και το φύλο τους ήδη από την ηλικία των δύο με τεσσάρων ετών (Ammaturo & Moscati, 2021· Kohlberg, 1966). Σύμφωνα με τη Bem (1981), η Θεωρία Σχήματος Φύλου αναφέρει ότι τα παιδιά αναπτύσσουν σχήματα ή νοητικές δομές που τα βοηθούν να οργανώσουν και να ερμηνεύσουν πληροφορίες σχετικά με το φύλο, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας φύλου τους. Αυτή η διαδικασία επηρεάζεται από παράγοντες, όπως είναι οι βιολογικές, κοινωνικές και πολιτισμικές εμπειρίες (Martin & Ruble, 2010). Ως εκ τούτου, είναι

σημαντικό να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν οι πολυπλοκότητες της ανάπτυξης ταυτότητας φύλου στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση.

Είναι βασικό να ληφθεί υπόψη, η γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη της ταυτότητας φύλου που λαμβάνει χώρα κατά την πρώιμη παιδική ηλικία. Οι δεξιότητες, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και οι επαγγελματικές φιλοδοξίες που ανακαλύπτουν τα παιδιά μέσα από την επαφή τους με τους παιδαγωγούς τους και το παιχνίδι μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση στερεοτυπικών απόψεων για τους ρόλους των φύλων. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι προσεγγίσεις δημιουργούνται πριν από το εφηβικό στάδιο (Meland & Kaltvedt, 2017). Έρευνες αναφέρουν ότι οι παιδαγωγοί είναι ανάγκη να έχουν πλήρη επίγνωση και κατανόηση του φύλου, προκειμένου να στηρίξουν τις ποικίλες μαθησιακές και αναπτυξιακές επιλογές τόσο των κοριτσιών όσο και των αγοριών. Καλλιεργώντας ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, οι παιδαγωγοί μπορούν να ενθαρρύνουν τα παιδιά να εξερευνήσουν τις δικές τους ταυτότητες, να αναπτύξουν σχέσεις με άλλους και να καλλιεργήσουν ιδιότητες όπως αυτοπεποίθηση, ευμάρεια, αποδοχή από τους συνομηλίκους και ενθάρρυνση από την κοινωνία (Lahelma, 2011). Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση ουδέτερης γλώσσας ως προς το φύλο, την αποφυγή έμφυλων δραστηριοτήτων και την εμφάνιση ποικίλων αναπαραστάσεων του φύλου στο υλικό της τάξης (Cohen & Hill, 2021).

Αξίζει να ειπωθεί και η σπουδαιότητα της επικοινωνίας μέσω της συζήτησης και έκφρασης σχετικά με το φύλο. Συγκεκριμένα, η διευκόλυνση ανοιχτών συζητήσεων για το φύλο και η παροχή ευκαιριών και δίνοντας χώρο στα παιδιά να εκφράσουν τη δική τους ταυτότητα φύλου είναι βασικά στοιχεία της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης (Derman-Sparks & Edwards, 2010). Ενθαρρύνοντας τα παιδιά να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, οι παιδαγωγοί διαμορφώνουν αυτομάτως μια ατμόσφαιρα κατανόησης και ενσυναίσθησης που στηρίζει την ανάπτυξη μιας υγιούς ταυτότητας φύλου (Crenshaw, 2019).

1.3 Λόγοι για τους οποίους οι άνδρες δεν επιλέγουν το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης

Όπως προαναφέρθηκε, το φύλο διαδραματίζει καίριο ρόλο στη ζωή του ανθρώπου, αφού με βάση αυτό διαμορφώνονται οι κοινωνικοί ρόλοι, η ταυτότητά του (Mesman & Groeneveld, 2017) και η επιλογή σταδιοδρομίας (Rentzou & Sakellariou, 2007). Ορισμένα επαγγέλματα, πιστεύεται λανθασμένα ότι είναι κατάλληλα μόνο για άνδρες ή γυναίκες,

ακόμη και σήμερα που γίνεται προώθηση της ισότητας των φύλων (Rentzou & Sakellariou, 2007). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το επάγγελμα της/του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας, όπου συνήθως, το φύλο που παραγκωνίζεται στο κλάδο αυτό με μεγάλη και αισθητή διαφορά είναι το ανδρικό (Peeters, 2007).

Στο επάγγελμα αυτό, το ανδρικό φύλο έχει περιορισμένο ρόλο, δεδομένου ότι οι άνδρες παιδαγωγοί προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας είναι ελάχιστοι, γεγονός που επιβεβαιώνεται και στην Ελλάδα, αφού σύμφωνα με την Πανελλήνια Ένωση Εργαζομένων Ημερήσιας Φροντίδας μόνο 17 από τα 2800 μέλη της είναι άνδρες (personal communication, 2009), γι αυτό και το επάγγελμα θεωρείται γυναικοκρατούμενο (Rentzou & Ziganitidou, 2009· Παπάνης & Μπούνα, 2021). Ως γυναικοκρατούμενο θεωρείται το επάγγελμα στο οποίο τουλάχιστον το 85% των μελών είναι του ίδιου φύλου και η ίδια η εργασία είναι εμποτισμένη με έννοιες βασισμένες στο φύλο όσο και ορίζεται με φυλετικούς όρους (Rentzou & Ziganitidou, 2009). Το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, είναι επομένως ένα γυναικοκρατούμενο επάγγελμα, καθώς, σύμφωνα με έρευνες, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός γυναικών που εργάζεται στο πεδίο αυτό και ένας μικρός αριθμός ανδρών που έχει εισχωρήσει αλλά και ασκεί το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης (Peeters, 2007). Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ανδρών παιδαγωγών που εργάζονται στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση στις χώρες του OECD κυμαίνεται από 1% έως 18%, με μέσο όρο μόλις 2,3% (OECD, 2018).

Οι λόγοι που απουσιάζει το ανδρικό φύλο ή υπάρχει σε μικρό ποσοστό στα προσχολικά προγράμματα είναι ποικίλοι. Αρχικά, ένας από τους λόγους απουσίας των ανδρών παιδαγωγών είναι οι συνθήκες εργασίας στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες παιδαγωγοί συνδέονται με τις χαμηλές απολαβές, τις υψηλών απαιτήσεων συνθήκες εργασίας και τις περιορισμένες δυνατότητες εξέλιξης στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία, οι οποίες αποθαρρύνουν κάποιους ανθρώπους να επιλέγουν την προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση ως επάγγελμα (Whitebook et al., 2014). Ιδιαίτερα, οι χαμηλές αμοιβές και το χαμηλό κύρος των θέσεων εργασίας στο τομέα αυτό μπορούν επίσης να αποτρέψουν τους άνδρες από το να ακολουθήσουν μια καριέρα στον τομέα. Σύμφωνα με αναφορά του OECD (OECD, 2019), οι εργαζόμενοι στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των παιδαγωγών, συγκαταλέγονται στα πιο χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα στον τομέα της εκπαίδευσης (OECD, 2019· National Women's Law Center, 2019). Αυτή η χαμηλή αμοιβή μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αποτρεπτικό

παράγοντα για τους άνδρες, οι οποίοι μπορεί να δουν τις θέσεις εργασίας που πληρώνουν περισσότερα χρήματα σε άλλους τομείς ως πιο ελκυστική επιλογή. Επομένως, τα εμπόδια αυτά είναι πιθανό να επηρεάσουν μετέπειτα τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες συναδέλφους τους στην επιλογή του επαγγέλματος αυτού και να τους βάλουν στη διαδικασία να αναζητήσουν καλύτερα αμειβόμενες θέσεις σε διοικητικό επίπεδο, απορρίπτοντας την αρχική τους επιλογή να ασχοληθούν με τα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Whitebook et al., 2014· Bhana & Moosa, 2016).

Ένας εξίσου σημαντικός λόγος που πιστεύεται ότι αποτρέπει τους άνδρες από την επιλογή αυτού του επαγγέλματος είναι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που επικρατούν αναφορικά με το φύλο και το ρόλο του. Πολλοί άνθρωποι δεν εμπιστεύονται αλλά και δεν θεωρούν το ανδρικό φύλο ικανό να παράσχει φροντίδα σε ένα παιδί όπως θα την παρείχε μια γυναίκα παιδαγωγός (Peeters, 2007). Συνάμα, η σωματική επαφή και η στοργή του άνδρα παιδαγωγού παρεξηγούνται και τα κίνητρά του αμφισβητούνται. Συγκεκριμένα, η στενή σωματική επαφή και η μεγάλη οικειότητα του παιδιού με τον άνδρα παιδαγωγό μπορεί να παρερμηνευτεί και να φανεί ότι αποσκοπεί είτε στην υποτίμηση του ανδρισμού ή σε κάτι ανήθικο, όπως η σεξουαλική παρενόχληση και η παιδοφιλία (Bullough et al., 2015). Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, οι άνδρες παιδαγωγοί δίνουν μεγάλη προσοχή στον τρόπο που συμπεριφέρονται και αλληλεπιδρούν με τα παιδιά, αλλά και στις χειρονομίες που χρησιμοποιούν σε σχέση με τις γυναίκες παιδαγωγούς (Peeters, 2007). Επίσης, φαίνεται ότι οι άνδρες παιδαγωγοί προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας βιώνουν σημαντική απομόνωση στο εργασιακό τους περιβάλλον και συχνά καλούνται να αντιμετωπίσουν αρνητικά στερεότυπα σχετικά με τα κίνητρα και τις ικανότητές τους στον τομέα αυτό. Και οι Dunn et al. (2016), βρήκαν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί αισθάνονται απομονωμένοι και αποκλεισμένοι από τους συναδέλφους τους, γεγονός που επηρέασε αρνητικά την ικανοποίησή τους από την εργασία τους και αλλά και το διάστημα παραμονής τους σε αυτό το επάγγελμα. Τέλος, οι Stearns & Glennie (2018), διαπίστωσαν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί συχνά έπρεπε να αποδείξουν την ικανότητα και τα κίνητρά τους στον τομέα, γεγονός που οδηγεί σε αυξημένο άγχος και επαγγελματική εξουθένωση.

Συμπληρωματικά, σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, το ανδρικό φύλο νιώθει ότι παρακολουθείται και ότι κρίνεται από τον κοινωνικό, οικογενειακό αλλά και από τον επαγγελματικό του περίγυρο κατά την άσκηση των καθηκόντων του (Cunnigham & Watson, 2002). Σύμφωνα με έρευνα, η απουσία των ανδρών θεμελιώνεται σε πεποιθήσεις σύμφωνα με τις οποίες οι άνδρες δεν είναι αρκετά υπεύθυνοι ώστε να υποστηρίξουν τις

ανάγκες αλλά και την φροντίδα που προαπαιτείται για ένα βρέφος ή νήπιο, ούτε είναι έμφυτη η ανάγκη τους να αναλάβουν ένα τέτοιου είδους καθήκον ή ευθύνη (Warin & Gannerud, 2014). Αντίθετα, όπως υποστηρίζεται από πολλούς, το αίσθημα φροντίδας και αγάπης είναι έμφυτο στοιχείο του γυναικείου φύλου. Στη βάση των παραπάνω, αρκετά προσχολικά προγράμματα δεν προσλαμβάνουν άνδρες παιδαγωγούς (Γρηγορόπουλος, 2020).

Επιπρόσθετα, ένα λόγος που κάνει τους άνδρες να απέχουν από τον τομέα αυτόν είναι η ηλικία. Αν και είναι σύνηθες οι γυναίκες στα πενήντα και τα εξήντα τους να ασχολούνται με τη φροντίδα των παιδιών, δεν είναι συνήθως το ίδιο αναμενόμενο για τους άνδρες (Sakellariou & Rentzou, 2007). Ο Kevin Innes, ένας άνδρας παιδαγωγός, εξέφρασε τις ανησυχίες του: «Αισθάνονται οι γονείς άνετα με τους άντρες στα 50 ή τα 60 τους να φροντίζουν τα παιδιά τους; Υπάρχει κίνδυνος να παραγκωνιστούν οι άντρες σε αυτόν τον τομέα λόγω της ηλικίας τους; Λατρεύω τις στιγμές που βλέπω τα δικά μου παιδιά να παίζουν και να διασκεδάζουν. Ωστόσο, κατανοώ επίσης τους φόβους που μπορεί να έχουν ορισμένοι γονείς σχετικά με ορισμένους άντρες γύρω από τα παιδιά τους...» (Millam, 2002, σελ. 43). Τέλος, ένας ακόμη λόγος ο οποίος φαίνεται να ευνοεί τον περιορισμένο αριθμό ανδρών παιδαγωγών είναι η ανισότητα των φύλων στα πανεπιστήμια, καθώς ολόένα και λιγότεροι άνδρες εγγράφονται και ολοκληρώνουν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Snyder, de Brey, & Dillow, 2019). Συχνά, αυτό οδηγεί σε έλλειψη ανδρών στα τμήματα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα την ύπαρξη αφενός μιας μη ισορροπημένης πανεπιστημιούπολης διότι ο γυναικείος πληθυσμός υπερσχύει και αφετέρου στην απουσία του ανδρικού προτύπου στη προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Chang, 2018).

1.4 Παράγοντες που καθιστούν σημαντική την παρουσία του ανδρικού φύλου στο επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης

Για μεγάλο χρονικό διάστημα, το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης αποτελούνταν κυρίως από γυναίκες παιδαγωγούς. Η περιορισμένη παρουσία ανδρών παιδαγωγών σε αυτόν τον τομέα έχει προκαλέσει συνεχείς συζητήσεις και έχει εγείρει ανησυχίες μεταξύ μελετητών και υπευθύνων λήψης αποφάσεων (Thornton & Bricheno, 2006). Σε αυτό το πλαίσιο, η κατανόηση του ρόλου των ανδρών παιδαγωγών καθίσταται κρίσιμη για την προώθηση ενός πιο ισορροπημένου και ποικιλόμορφου περιβάλλοντος. Οι άνδρες παιδαγωγοί μπορούν να αποτελέσουν θετικά πρότυπα

(Cushman, 2005), να παρέχουν διαφορετικούς τρόπους διδασκαλίας και να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της υπάρχουσας ανισορροπίας μεταξύ των φύλων στο πεδίο, ωφελώντας τελικά τα παιδιά, τους συναδέλφους παιδαγωγούς και τον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στο σύνολό του (Cameron et al., 2003).

Ένας από τους πρωταρχικούς λόγους για τους οποίους τονίζεται η αναγκαιότητα ύπαρξης ανδρών παιδαγωγών προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης είναι ότι σύμφωνα με πολλούς η ύπαρξη του ανδρικού φύλου αποτελεί κεντρικό σημείο για την παροχή υψηλής ποιότητας αγωγής και φροντίδας και έχει πολλαπλά οφέλη για όλους τους εμπλεκόμενους (παιδιά, παιδαγωγούς, γονείς, το ίδιο το επάγγελμα) (Cameron, 2006· Rentzou & Ziganitidou, 2009). Οι άνδρες εργαζόμενοι στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση κερδίζουν αναγνώριση για την ικανότητά τους να επηρεάσουν θετικά την ποιότητα της παρεχόμενης αγωγής και φροντίδας και να ενισχύσουν την ανάπτυξη και τα μαθησιακά αποτελέσματα των παιδιών. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι είναι αποτελεσματικοί στην προώθηση της θετικής στάσης απέναντι στους ρόλους των φύλων, που αποτελεί κρίσιμη πτυχή της ανάπτυξης ενός παιδιού. Η αυξανόμενη συνειδητοποίηση της δυναμικής συμβολής τους στις υπηρεσίες της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης για υψηλή ποιότητα αποτελεί σημαντική εξέλιξη στον τομέα αυτό (OECD, 2019). Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει ότι οι γυναίκες παιδαγωγοί δεν παρέχουν ποιοτική φροντίδα και εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της ισότητας των φύλων, είναι ζωτικής σημασίας τα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν και να αλληλεπιδράσουν με άνδρες και γυναίκες παιδαγωγούς. Αυτή η ισορροπία μεταξύ των φύλων αλλά και η ποικιλομορφία στο χώρο μπορεί να δημιουργήσει ένα υγιές και πολυποίκιλο περιβάλλον μάθησης, και να δώσει στα παιδιά την ευκαιρία να αναπτύξουν υγιείς σχέσεις με τους άνδρες και τις γυναίκες (Rentzou, 2016). Επιπλέον, μπορεί να βοηθήσει στη διάλυση των στερεοτύπων των φύλων, αποδεικνύοντας ότι η φροντίδα των παιδιών και οι οικιακές ευθύνες δεν είναι αποκλειστικά γυναικείες αρμοδιότητες (Farquhar, 2005). Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, οι άνδρες παιδαγωγοί μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην καταπολέμηση των στερεοτύπων σχετικά με το φύλο. Έρευνες επισημαίνουν ότι η παρουσία ανδρών παιδαγωγών σε προσχολικά προγράμματα συμβάλλει στην ανάπτυξη μη στερεοτυπικών αντιλήψεων σχετικά με το φύλο, καθώς διευρύνει την επαφή των παιδιών με την εικόνα ενός άνδρα που ασχολείται με τη φροντίδα και την εκπαίδευση μικρών παιδιών (Harris & Barnes, 2009). Επίσης, φαίνεται ότι οι άνδρες παιδαγωγοί ενθαρρύνουν και ενεργοποιούν τα παιδιά με διαφορετικά ερεθίσματα, καθώς ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι

επιδεικνύουν διαφορετική συμπεριφορά και υιοθετούν διαφορετικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις από τις γυναίκες συναδέλφους τους (Γρηγορόπουλος, 2020). Ακόμη, κάποιοι ερευνητές τονίζουν ότι η παρουσία των ανδρών στον χώρο εργασίας μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες υπαλλήλους να συμπεριφέρονται με τρόπους που δεν συνδέονται παραδοσιακά με το φύλο τους. Αυτό θα μπορούσε δυνητικά να δημιουργήσει έναν "τρίτο χώρο" όπου τα άτομα μπορούν να εκφράσουν τις ταυτότητες των φύλων ή συμπεριφορές που δεν συμμορφώνονται με το τυπικό αρσενικό / θηλυκό δυαδικό (Warin & Price, 2020). Μια πιο σύγχρονη προσέγγιση που βασίζεται στη θεωρία queer αμφισβητεί την παραδοσιακή δυαδική κατανόηση του φύλου και υποστηρίζει ότι η παρουσία ανδρών παιδαγωγών μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για τη δημιουργία παιδαγωγικών περιβαλλόντων που επιτρέπουν την ευελιξία στην έκφραση του φύλου. Μέσα από αυτά τα περιβάλλοντα, τα παιδιά μπορούν να μάθουν ότι άνδρες και γυναίκες μπορούν να εκφράζονται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και ότι οι προσωπικές τους προτιμήσεις και εκφράσεις του φύλου είναι αποδεκτές και σεβαστές (Wilkinson & Warin, 2022).

Οι άνδρες στη προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μπορούν ακόμη, να λειτουργήσουν ως υποστηρικτές της αλλαγής εντός του τομέα. Με την προώθηση της ποικιλομορφίας των φύλων και την αμφισβήτηση των παραδοσιακών προτύπων των φύλων, μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία πιο δίκαιων περιβαλλόντων τόσο για το προσωπικό όσο και για τα παιδιά (Warin & Adriany, 2017). Οι άνδρες παιδαγωγοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη μοναδική τους θέση για να υποστηρίξουν αλλαγές πολιτικής και να αυξήσουν τους πόρους, τόσο εντός της εκπαίδευσης όσο και σε ευρύτερη κλίμακα, για να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά θα έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας αγωγή και φροντίδα (Moss, 2014).

Συνάμα, ένας εξίσου σημαντικός λόγος για τον οποίο προκρίνεται η αύξηση των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης είναι ότι μπορούν να παρέχουν ένα θετικό πρότυπο και μια πατρική φιγούρα για τα παιδιά, ιδίως για τα αγόρια. Μέσω αυτών μπορεί να επέλθει ισορροπία και κάλυψη αναγκών που θα αφορά τις ώρες που λείπει ένας πατέρας από το σπίτι είτε για λόγους επαγγελματικούς ή λόγω του ότι μια οικογένεια είναι μονογονεϊκή (Γρηγορόπουλος, 2020· Warin, 2019). Σύμφωνα με την Jensen (1996), οι άνδρες παιδαγωγοί μπορούν να αντιληφθούν και να αντιμετωπίσουν καλύτερα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα αγόρια στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, καθώς κατανοούν τις εμπειρίες και τις προοπτικές τους. Η παρουσία ανδρών παιδαγωγών

μπορεί να βοηθήσει τα αγόρια να εξερευνήσουν και να αναπτύξουν τα ενδιαφέροντά τους με πιο αποτελεσματικό τρόπο (Zhang, 2017). Σύμφωνα με μια ψυχαναλυτική οπτική, οι άνδρες έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη διαμόρφωση της ταυτότητας των ανδρών παιδιών, ξεκινώντας από τη μικρή ηλικία. (Rohrmann, 2020). Βέβαια, εξίσου βοηθητική θα μπορούσε να είναι η παρουσία τους και για τα κορίτσια, τα οποία, σύμφωνα με μελέτες, φαίνεται ότι ενθαρρύνονταν περισσότερο από τους άνδρες δασκάλους (McGrath & Sinclair, 2013).

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι δεν είναι απολύτως αποδεκτό από όλους τους άνδρες συναδέλφους να λειτουργούν κατά κύριο λόγο ως υποκατάστατο κάποιου γονέα (Γρηγορόπουλος, 2020). Παρόλα αυτά, κάποια ερευνητικά δεδομένα υποδηλώνουν ότι η ιδέα ότι οι άνδρες είναι απαραίτητοι σε προσχολικά προγράμματα, προκειμένου να παρέχουν πατρικά στοιχεία σε παιδιά που μπορεί να μην έχουν πατέρα παρόντα, επικρίνεται. Αυτή η άποψη θεωρείται προβληματική, επειδή προωθεί την ετεροκανονικότητα (την υπόθεση ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο κανόνας) και αγνοεί την ύπαρξη διαφορετικών οικογενειακών δομών, όπως οι οικογένειες με γονείς του ίδιου φύλου. Με άλλα λόγια, η πεποίθηση ότι οι άντρες εκπαιδευτικοί είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη των παιδιών ενισχύει τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και αποκλείει οικογένειες που δεν ταιριάζουν σε αυτόν τον στενό ορισμό της "παραδοσιακής" οικογένειας (McGrath & Sinclair, 2013). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν έρευνες που θεωρούν αμφιλεγόμενη την ικανότητα των ανδρών να λειτουργούν ως πρότυπα ανδρικά και πατρικά, καθώς συμβάλλουν στην ενίσχυση των πεποιθήσεων των φύλων και υποστηρίζουν μια συμβατική ανδρική ταυτότητα. Η εννοιολογική αντίληψη των ανδρών που υπηρετούν ως πρότυπα για τα αγόρια έχει αντιμετωπίσει εκτεταμένη κριτική, καθώς υπονοεί ότι η έμφυτη αρρενωπότητα των αγοριών υπονομεύεται από ένα εκπαιδευτικό σύστημα που γίνεται αντιληπτό ως φεμινιστικό. Ο λόγος για την μοντελοποίηση του ανδρικού ρόλου στην προσχολική εκπαίδευση συχνά χρησιμοποιείται για να απορριφθεί ο ρόλος των γυναικών και η θηλυκότητα. Αυτός ο λόγος ενισχύει την ανδρική εξουσία επικυρώνοντας και επιβεβαιώνοντας την αρρενωπότητα των αγοριών και εκπαιδεύοντάς τα να ευδοκιμήσουν στο πλαίσιο μιας πατριαρχικής κοινωνικής δομής (Bhana et al., 2022). Η αύξηση του αριθμού ανδρών παιδαγωγών στα προσχολικά προγράμματα είναι, επίσης, σημαντική καθώς πιστεύεται ότι η ύπαρξή τους θα ενθαρρύνει τους πατεράδες να συμμετάσχουν στη φροντίδα των παιδιών τους. Συγκεκριμένα, οι πατέρες και άλλα αρσενικά μέλη της οικογένειας παίζουν καίριο ρόλο στην πρώιμη φροντίδα και

εκπαίδευση των παιδιών. Συμμετέχοντας ενεργά στις εμπειρίες των παιδιών τους στο πεδίο αυτό, οι άνδρες μπορούν να ενισχύσουν τον δεσμό γονέα-παιδιού, να ενθαρρύνουν τη θετική ανάπτυξη και να μοντελοποιήσουν τη σημασία της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης (Lamb, 2004). Μια ισορροπημένη προσέγγιση στην κατανομή των καθηκόντων μεταξύ ανδρών και γυναικών μπορεί να καταστήσει τις υπηρεσίες παιδικής ηλικίας πιο προσιτές και ελκυστικές για τον ανδρικό πληθυσμό (Peeters, 2007).

Όπως προαναφέρθηκε, η ύπαρξη ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας επιφέρει σημαντικά οφέλη στο σύνολο της κοινωνίας, καθώς μπορεί να ενισχύσει την ισότητα των φύλων (Zhang, 2017). Σύμφωνα με τους Cameron & Moss (1998), η παρουσία ή απουσία ανδρών από τα προσχολικά προγράμματα επηρεάζει τις κυρίαρχες ιδεολογίες για τους ρόλους των φύλων και τις σχέσεις στην κοινωνία. Ένας χώρος με προσωπικό που εκπροσωπεί τα διάφορα φύλα αποτελεί ένα βήμα προς την ισότητα των φύλων, διότι συμβάλλει στην ίση κατανομή της φροντίδας και της εκπαίδευσης μεταξύ ανδρών και γυναικών. Από την άλλη πλευρά, ένα προσχολικό πρόγραμμα στο οποίο εργάζονται μόνο γυναίκες αντιπροσωπεύει ένα διαφορετικό πρότυπο που εξυπηρετεί τη φροντίδα των μικρών παιδιών και την ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία. Έτσι, είναι σημαντική η εμπλοκή όλων των φύλων στα προσχολικά προγράμματα ώστε να υπερισχύσει η ισότητα. Ωστόσο, στην Ελλάδα κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό διότι δεν αποτελεί προτεραιότητα να ασχοληθούμε με την έμφυλη ασυμμετρία στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Γρηγορόπουλος, 2020).

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο θεωρείται σημαντική η συμβολή των ανδρών παιδαγωγών στη προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση είναι οι διαφορετικές απόψεις που έχουν με τις γυναίκες συναδέλφους τους όσον αφορά τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ενδεικτικά, οι Ahnert et al., (2006), βρήκαν ότι τα κορίτσια αναπτύσσουν πιο ασφαλείς δεσμούς με τις γυναίκες που εργάζονται στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση, σε σύγκριση με τα αγόρια. Επιπλέον, οι Wolter et al. (2014), αναφέρουν ότι οι γυναίκες που εργάζονται στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση προσφέρουν στα κορίτσια πιο κατάλληλες μαθησιακές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, οι ερευνητές βρήκαν ότι κατά τη διαδικασία εκμάθησης του αλφαβήτου, τα κορίτσια είχαν καλύτερη απόδοση σε σχέση με τα αγόρια. Οι Rentzou & Ziganitidou (2009) αναφέρουν ότι οι άνδρες προσφέρουν πιο έντονο, θορυβώδες και κοινωνικό παιχνίδι σε σχέση με τις γυναίκες παιδαγωγούς που εκφράζουν την προτίμησή τους για ήσυχο παιχνίδι και τονίζουν τη σημασία της κοινωνικής ανάπτυξης (Sandberg & Pramling-Samuelsson, 2005). Επιπλέον, υποστηρίζεται

ότι τα μικρά παιδιά που παρακολουθούν προγράμματα προσχολικής αγωγής θα μπορούσαν να επωφεληθούν από ένα πιο ποικίλο φάσμα δραστηριοτήτων και χώρων που συνήθως συνδέονται με την «αρρενωπότητα», όπως το ακαθόριστο κινητικό παιχνίδι (ελεύθερο παιχνίδι, μπάλες) ή οι χειροτεχνίες. Κάτι που μπορεί να λείπει λόγω της επικράτησης των γυναικών σε αυτά τα κέντρα. Είναι, επίσης, σημαντικό για τους άνδρες που εργάζονται στα προσχολικά προγράμματα να αναλαμβάνουν μη στερεότυπα καθήκοντα και δραστηριότητες, ώστε να αμφισβητηθούν και να εξαλειφθούν οι παραδοσιακές απόψεις περί ανδρισμού. Ακόμη, πιστεύεται από τους συναδέλφους ότι η συμμετοχή των ανδρών μπορεί να ενισχύσει τη συνολική κουλτούρα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης. Θεωρείται, επίσης, επωφέλές να υπάρχει μια μεικτή ομάδα συνεργατών, επιτρέποντας έτσι, μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση στην επικοινωνία και την επίλυση των συγκρούσεων (Rohrmann, 2020).

Συνάμα, οι άνδρες μπορούν να συνεισφέρουν στη προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση σε ρόλους υποστήριξης, όπως ως διευθυντές, παιδίατροι και κοινωνικοί λειτουργοί. Αυτοί οι επαγγελματίες διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη συνολική λειτουργία των προγραμμάτων της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης και μπορούν να βοηθήσουν να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά λαμβάνουν την απαραίτητη υποστήριξη για την ανάπτυξή τους (Mistry & Sood, 2012). Αναλαμβάνοντας αυτούς τους ρόλους, οι άνδρες μπορούν να συμβάλλουν στην εξάλειψη των εμποδίων για το φύλο και στην προώθηση ενός πιο περιεκτικού και ποικιλόμορφου προσωπικού στη προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Thornton & Bricheno, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : «Οπτικές για την ύπαρξη των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας»

Παρόλο που η παρουσία των γυναικών στον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας κυριαρχεί (Rentzou & Ziganitidou, 2009), δίνεται η ευκαιρία στον καθένα από μας, ανεξάρτητα από το φύλο, να ακολουθήσει αυτήν την καριέρα. Στην Ελλάδα, στο τομέα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης απασχολούνται κυρίως οι γυναίκες, ενώ η ανδρική παρουσία είναι σχεδόν ανύπαρκτη/παραγκωνισμένη. Οι απόψεις των συναδέλφων (γυναικών και ανδρών) των γονιών και των παιδιών είναι εκείνες που επηρεάζουν σημαντικά την παρουσία των ανδρών στο χώρο. Στο παρόν κεφάλαιο, θα αναφερθούν οπτικές που αφορούν την ύπαρξη ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν απόψεις των γυναικών παιδαγωγών έναντι των ανδρών παιδαγωγών, απόψεις ανδρών φοιτητών που βρίσκονται στο πεδίο και απόψεις των γονιών σχετικά με το πως αντιλαμβάνονται την συμμετοχή των ανδρών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Ακόμη, αναφέρονται οι στρατηγικές/τρόποι ενίσχυσης, ενθάρρυνσης και προσέλκυσης ανδρών στο επάγγελμα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Το κεφάλαιο στοχεύει στο να παρουσιάσει και να εξετάσει τις διάφορες οπτικές ώστε να αντιληφθούν και να κατανοηθούν οι απόψεις της κάθε πλευράς και να καταλήξουν αν συγκλίνουν μεταξύ τους.

2.1 Απόψεις γυναικών παιδαγωγών για τους άνδρες παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας

Η προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση είναι παραδοσιακά ένας τομέας όπου κυριαρχούν οι γυναίκες, οι οποίες αποτελούν τη σημαντική πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού (Eurydice, 2019). Ωστόσο, λίγοι είναι οι ερευνητές που επικεντρώνονται στις απόψεις των γυναικών σχετικά με τους άνδρες παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας (Sak et al., 2012). Μελέτες από διαφορετικές χώρες έχουν αναφέρει ποικίλα αντιφατικά αποτελέσματα σχετικά με το πώς οι γυναίκες παιδαγωγοί ανταποκρίνονται στους άνδρες συναδέλφους τους (Rohrmann, 2014). Πιο συγκεκριμένα, η νοοτροπία και οι αντιδράσεις τους για την παρουσία περισσότερων ανδρών συναδέλφων μπορούν να διαφέρουν, και μπορεί να υπάρχουν μεροληψίες ή διακρίσεις εις βάρος των ανδρών σε προσχολικά περιβάλλοντα όπου κυριαρχούν οι γυναίκες (Rohrmann, 2016). Οι έρευνες που έχουν γίνει καταδεικνύουν ότι ένας μεγάλος αριθμός γυναικών παιδαγωγών φαίνεται να είναι θετικές ως προς την προσέλκυση περισσότερων ανδρών στον χώρο της προσχολικής αγωγής

(Rohrman, 2014a· 2015· Sakellariou & Rentzou,2011). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που δείχνουν ότι οι γυναίκες παιδαγωγοί τείνουν να ευνοούν τις γυναίκες υποψήφιες στο χώρο της εργασίας, με αποτέλεσμα αρκετοί άνδρες να έχουν αναφέρει αρνητικές εμπειρίες όσον αφορά την στάση των γυναικών απέναντί τους (Rohrman, 2016).

Αναντίρρητα, αρκετές γυναίκες παιδαγωγοί εκτιμούν την παρουσία ανδρών συναδέλφων τους στο πεδίο αυτό, καθώς θεωρούν ότι η παρουσία τους μπορεί να συμβάλει σε ένα πιο ισορροπημένο και ποικιλόμορφο περιβάλλον για τα παιδιά, προωθώντας την ισότητα των φύλων (Cushman,2005). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης των Sak et al. (2012), οι γυναίκες παιδαγωγοί θεωρούν ότι οι άνδρες πρέπει να συμμετέχουν στην αγωγή και φροντίδα των μικρών παιδιών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αντιλαμβάνονται τους άνδρες παιδαγωγούς ως ειδικευμένους, επαγγελματίες και υποστηρικτές της κοινωνικό-συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών (Sak et al.,2012). Παρομοίως, ο Brody (2014) αναφέρει ότι οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να δουν τους άνδρες ως επιτυχημένους παιδαγωγούς αν δείχνουν εντατικά φροντίδα και σωστή διαπαιδαγώγηση στα παιδιά. Η έρευνα που διεξήχθη από τους Anliak & Beyazkürk-Şahin (2008), έδειξε ότι «το να είσαι καλός παιδαγωγός ήταν πιο σημαντικό από το να είσαι άνδρας παιδαγωγός» (σελ. 317). Επίσης, άλλες έρευνες διαπίστωσαν ότι οι προκαταλήψεις που σχετίζονται με το φύλο και τη διδασκαλία, καθίσταται απαραίτητο να αντιμετωπιστούν ώστε να διαμορφωθούν καλύτερα πλαίσια διδασκαλίας. Επιπλέον, έχει αναφερθεί ότι ορισμένα μικρά παιδιά μπορεί να ωφεληθούν από το να έχουν άντρες παιδαγωγούς ως πρότυπα στη ζωή τους, καθώς μπορεί να τους παρέχουν θετικές στάσεις απέναντι στη μάθηση τους (Cooney & Bittner, 2001). Οι γυναίκες στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση εκτιμούν τις διαφορετικές προοπτικές και προσεγγίσεις που φέρνουν οι άνδρες, καθώς μπορούν να συμπληρώσουν και να εμπλουτίσουν τη συνολική εκπαιδευτική εμπειρία για τα παιδιά (Brownhill, 2015).

Παρά τις γενικά θετικές απόψεις σχετικά με τη παρουσία των ανδρών στην προσχολικής φροντίδα και εκπαίδευση, εξακολουθούν να υφίστανται κάποιες ανησυχίες και προκλήσεις. Συγκεκριμένα, ορισμένες γυναίκες έχουν αρνητικές αντιλήψεις για τους άνδρες συναδέλφους τους, καθώς υπάρχουν ακόμα στερεοτυπικές απόψεις για τους ρόλους των φύλων που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνδρες και οι γυναίκες παιδαγωγοί γίνονται αντιληπτοί και αντιμετωπίζονται καθημερινά (Rohrman, 2016). Αυτά τα στερεότυπα μπορεί να περιλαμβάνουν την πεποίθηση ότι οι άνδρες είναι λιγότερο

καλοί φροντιστές ή λιγότερο ικανοί να παρέχουν κατάλληλη φροντίδα για τα μικρά παιδιά, ή ότι έχουν απώτερα κίνητρα για την επιλογή μιας σταδιοδρομίας σε ένα γυναικείο επάγγελμα (Peeters, 2007). Επιπρόσθετα, κάποιες γυναίκες που βρίσκονται στο πεδίο αυτό το θεωρούν απρόσμενο να συμμετέχει το ανδρικό φύλο σε διαδικασίες φροντίδας για βρέφη ή να κρατούν τα παιδιά υπό την φροντίδα τους. Συχνά, βάση κανόνων απαγορεύεται στους άνδρες να αλλάζουν πάνες, για το λόγο ότι προκύπτουν υποψίες ότι οι άνδρες που εργάζονται με παιδιά μπορεί να είναι παιδεραστές. Τέτοιου είδους φοβίες συχνά θεωρούνται ανειλικρινείς, ωστόσο ασκούν σημαντική επιρροή τόσο στη συμπεριφορά ενός παιδαγωγού όσο και τις σχέσεις ανδρών και γυναικών που εργάζονται μαζί (Rohrman, 2016). Άλλες έρευνες έδειξαν ότι όταν οι άντρες παιδαγωγοί μιλούσαν με τις συναδέλφους τους για θέματα που αφορούσαν τις αίθουσες διδασκαλίας άρχισαν να νιώθουν ανήσυχοι και ότι τους απομάκρυναν (Cooney & Bittner, 2001). Επιπλέον, ερευνητικά δεδομένα αναφέρουν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί αντιμετώπισαν δυσμενή μεταχείριση από γυναίκες συναδέλφους και τις διευθύντριες σχολείων, γεγονός που τους ώθησε να εγκαταλείψουν τη διδασκαλία τους με τα μικρά παιδιά και να ακολουθήσουν διαφορετικούς επαγγελματικούς δρόμους (Sak et al., 2012). Χρειάζεται, ακόμη να σημειωθεί, ότι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, δείχνουν πως οι γυναίκες που εμπλέκονται σε αυτόν τον τομέα αναγνωρίζουν ότι η έλλειψη καλών μισθών και περιορισμένων ευκαιριών επαγγελματικής εξέλιξης είναι σημαντικοί παράγοντες που αποτρέπουν τους άνδρες από την επιλογή αυτού του επαγγέλματος. Θεωρούν ότι σε σύγκριση με τις γυναίκες, οι άνδρες τείνουν περισσότερο προς τα επαγγέλματα που προσφέρουν μεγάλο εισόδημα και μια ανώτερη θέση. Τέλος, οι περισσότερες γυναίκες σε αυτό το πεδίο διαφωνούν πως οι άνδρες μπορούν να εκτελέσουν ισότιμη προσπάθεια με τις ίδιες καθώς, πιστεύουν ότι οι γυναίκες διαθέτουν εγγενείς ιδιότητες ανατροφής και είναι εκ φύσεως πιο άξιες να δουλεύουν με παιδιά (Sakellariou & Retzou, 2011).

2.2 Απόψεις ανδρών παιδαγωγών και ανδρών φοιτητών για τους άνδρες παιδαγωγούς

Αν και το επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης είναι κατά κύριο λόγο γυναικοκρατούμενο (Rentzou & Ziganitidou, 2009), πάντα υπάρχει χώρος να προσέλθει κάθε άνθρωπος ανεξαρτήτως φύλου, εφόσον επιθυμεί να ασκήσει το επάγγελμα αυτό. Στην προκειμένη περίπτωση, γίνεται λόγος για την συμμετοχή των ανδρών παιδαγωγών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Ωστόσο, δεν υπάρχουν πολλές

έρευνες που να εξετάζουν τις απόψεις των ανδρών που έχουν επιλέξει την προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση ως επάγγελμα.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με άνδρες παιδαγωγούς, η απόφαση να ακολουθήσουν μια επαγγελματική σταδιοδρομία στο συγκεκριμένο πεδίο υποκινήθηκε από τη γνήσια στοργή τους για τα παιδιά (Rentzou & Ziganitidou, 2009). Παρόλα αυτά, οι άνδρες παιδαγωγοί που εργάζονται στον παιδικό σταθμό συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις και αμφιβολίες σχετικά με την απόφασή τους να επιλέξουν αυτή τη σταδιοδρομία (Rentzou & Ziganitidou, 2009). Αν και οι άνδρες παιδαγωγοί αμφισβητούν τις απόψεις της κοινωνίας, όσον αφορά τις επιδράσεις του φύλου στις αποφάσεις σταδιοδρομίας τους, μπορεί κάποιες φορές χωρίς να το αντιλαμβάνονται να λειτουργούν με στερεοτυπική συμπεριφορά σχετικά με το φύλο (Cameron et al., 1999). Οι Sakellariou & Rentzou (2007), βρήκαν ότι οι άνδρες που αλληλεπιδράσαν με τα παιδιά, δεν εμφάνισαν αξιοσημείωτες διαφορές με τις γυναίκες στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα παιδιά. Άλλες έρευνες δείχνουν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί ενθαρρύνουν άλλους άνδρες που εργάζονται στον τομέα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης επαγγελματικά να ενεργοποιηθούν σε αυτό το πεδίο, επιδιώκοντας να ενισχύσουν τη εμπλοκή του ανδρικού φύλου στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Bonnett & Wade, 2022). Επίσης, έρευνες δείχνουν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί ζουν σε έναν υβριδικό χώρο (ανδρών - γυναικών), όπου είναι πιθανό να αμφισβητηθεί η αρρενωπότητά τους ή η αφοσίωσή τους στη φροντίδα. Ωστόσο, έχουν δημιουργήσει με επιτυχία έναν προσωπικό χώρο όπου μπορούν να αγκαλιάσουν πλήρως την ταυτότητά τους ως άνδρες, ενώ συνεχίζουν να μένουν αφοσιωμένοι σταθερά στην επαγγελματική τους υποχρέωση, δηλαδή τη φροντίδα των παιδιών (Brody, 2020).

Όσον αφορά τους μελλοντικούς παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σε μια έρευνα οι άνδρες συμμετέχοντες δήλωσαν ότι είχαν ξανά έρθει σε επαφή με παιδιά σε προηγούμενες δουλειές πριν αποφασίσουν να ακολουθήσουν το πρόγραμμα κατάρτισης παιδαγωγών προσχολικής αγωγής και φροντίδας (Williams, 1992). Στην Ελλάδα, έρευνα έχει δείξει ότι οι άνδρες μπορεί να επιλέξουν αυτό το επάγγελμα είτε από γνήσιο πάθος για εργασία με παιδιά ή λόγω της ανάγκης εύρεσης εργασίας (Sakellariou & Rentzou, 2007). Ακόμη, τα άτομα που εκπαιδεύονταν για να γίνουν παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας επέδειξαν αξιοσημείωτο βαθμό αυτοπεποίθησης στις ικανότητές τους και είχαν ευνοϊκή στάση απέναντι στο επάγγελμα του παιδαγωγού (Elaldi & Yerliyurt, 2016). Σε άλλες έρευνες που έγιναν οι άνδρες φοιτητές τόνισαν τα οφέλη της μάθησης ως βασική πτυχή του επαγγέλματός (Heikkila & Hellman, 2016).

Είναι φανερό, ότι οι άνδρες έχουν θετικές απόψεις σχετικά με την επαγγελματική σταδιοδρομία του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας, παρά το γεγονός ότι έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς πολλά στερεοτυπικά και μη θετικά σχόλια .Συγκεκριμένα, έρευνες έδειξαν πως οι άνδρες φοιτητές εξέφρασαν την ανησυχία τους σχετικά με τις κατηγοριοποιήσεις και τις προκαταλήψεις που συνδέονται με τους άνδρες που διδάσκουν μικρά παιδιά (Joseph & Wright, 2016). Αυτά τα στερεότυπα διαδίδουν την ιδέα ότι η διδασκαλία είναι κατά κύριο λόγο επάγγελμα για γυναίκες και ότι οι άνδρες που συμμετέχουν πρόθυμα σε αυτόν τον τομέα συχνά θεωρείται ότι είναι είτε ομοφυλόφιλοι είτε πιθανοί δράστες σεξουαλικής παρενόχλησης (Malaby & Ramsey, 2011). Έτσι οι άνδρες φοιτητές αναγνώρισαν ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουν ή/και να προσπεράσουν μελλοντικά τέτοιου είδους στιγματισμούς (Joseph & Wright, 2016). Παράλληλα, άλλα ερευνητικά δεδομένα υποστήριξαν ότι όλα αυτά τα σχόλια είναι δημιουργήματα της κοινωνίας. Ανεξάρτητα με όσα βίωσαν, οι άνδρες παιδαγωγοί αναφέρουν τη συμπαράσταση του οικογενειακού τους περιβάλλοντος και ότι τα άτομα του περιβάλλοντός τους αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για να συνεχίσουν. Ακόμη, αναφέρουν αφενός, την αγάπη τους για τα παιδιά, την οποία και θεωρούν σημαντικό παράγοντα για την σταδιοδρομία τους και αφετέρου, την ισχυρή τους θέληση να αλλάξουν τα στερεότυπα που σχετίζονταν με το φύλο στο πεδίο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (Cabugsa et al,2023).

2.3 Απόψεις γονέων

Υπάρχει μια κοινή τάση από τα άτομα να αισθάνονται μια ανησυχία για τους άνδρες παιδαγωγούς που είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα και την εκπαίδευση πολύ μικρών παιδιών (Cabugsa et al., 2023). Ωστόσο, είναι ευρέως αναγνωρισμένο ότι η ένταξη των ανδρών στον εκπαιδευτικό τομέα έχει θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των παιδιών (Rohrmann, 2014a· 2015). Σε αυτό το πλαίσιο, ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς αντιλαμβάνονται τους άνδρες παιδαγωγούς έχει μεγάλη σημασία, καθώς οι γονείς εμπλέκονται ως ουσιαστικοί συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία, μαζί με τα παιδιά και τους παιδαγωγούς (Koperna, 2019). Σύμφωνα με έρευνες, οι γονείς τείνουν να βλέπουν τους άνδρες παιδαγωγούς με θετική αντίληψη, τονίζοντας τα ευνοϊκά στοιχεία και τις δεξιότητές τους, αντί να δίνουν υπερβολική έμφαση στο φύλο τους (Koperna, 2019). Η έρευνα των Akman et al. (2014), δείχνει ότι στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες γονείς θεωρούν πως το φύλο δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τον παιδαγωγό προσχολικής αγωγής (Akman, et al., 2014). Ακόμη, οι γονείς είχαν την πεποίθηση ότι οι

άνδρες παιδαγωγοί αποτελούν κατάλληλα πρότυπα για τα μικρά αγόρια και δεν ήταν σύμφωνοι με την άποψη ότι το ανδρικό φύλο δεν μπορεί να εκτελέσει καθήκοντα που συνδέονται με τις γυναίκες εργασίες (Robinson et al., 1984). Συνάμα, οι γονείς αναφέρουν ότι η παρουσία των ανδρών παιδαγωγών στο προσχολικό πρόγραμμα, μπορούν να βελτιώσουν και την σχέση κοριτσιού- πατέρα (Akman, et al., 2014). Επιπρόσθετα, δεδομένα μελετών έχουν δείξει ότι οι γονείς που έχουν κορίτσια είναι εκείνοι που προτιμούν τις γυναίκες, ενώ οι γονείς που έχουν αγόρια δεν φαίνεται να προβληματίζονται, αντιθέτως αρέσκονται από τη παρουσία του ανδρικού φύλου στη προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Sak, 2005). Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν οι γονείς που αλληλεπιδρούν όλο και πιο συχνά με τους άνδρες παιδαγωγούς γίνεται πιο εύκολη η αναθεώρηση κάποιων στερεοτυπικών απόψεων που αφορούν τους άνδρες παιδαγωγούς (Akman, et al., 2014). Παρ' όλες τις θετικές στάσεις των γονέων, φαίνεται πως αρκετοί από αυτούς υποστηρίζουν ότι το πεδίο αυτό ανήκει αποκλειστικά στις γυναίκες διότι εκείνες υπερέχουν σε αυτό το επάγγελμα και είναι σε θέση να καθιερώσουν ισχυρότερους δεσμούς με τα μικρά παιδιά (Akman, et al., 2014).

Στην Ελλάδα, ερευνητικά δεδομένα έχουν δείξει ότι οι γονείς συμφωνούν με την ανδρική παρουσία στο προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση (Sakellariou & Retzou, 2011). Παρόλα αυτά, αν και κατανοούν τα προβλήματα που δυσκολεύουν τους άνδρες, φαίνεται να πιστεύουν ότι το έργο αυτό επιτελείται σε καλύτερο βαθμό από τις γυναίκες παιδαγωγούς. Επίσης, αποκαλύπτουν ότι οι άνδρες δεν διαλέγουν αυτό το επάγγελμα, λόγω φόβου πιθανών καταγγελιών για παιδική κακοποίηση. Τέλος, οι γονείς αντιλαμβάνονται πως η Ελλάδα είναι μια χώρα αρκετά παραδοσιακή, όπου στα αγόρια περνάει πως το πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης ανήκει δικαιωματικά στο γυναικείο φύλο (Rentzou, 2011).

2.4 Στρατηγικές/τρόποι ενίσχυσης, ενθάρρυνσης και προσέλκυσης ανδρών στο επάγγελμα της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η επικράτηση των γυναικών παιδαγωγών έχει οδηγήσει στην έλλειψη ανδρικών προτύπων για τα μικρά παιδιά και ότι το επάγγελμα έχει γίνει "θηλυκό". Αυτή η πεποίθηση ότι οι άνδρες δεν είναι κατάλληλοι για τη φροντίδα και την εκπαίδευση των μικρών παιδιών είναι ένα σημαντικό εμπόδιο για εκείνους που επιθυμούν να γίνουν παιδαγωγοί προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Για την αντιμετώπιση και την κατάρριψη αυτού του ζητήματος, απαιτούνται ολοκληρωμένες

στρατηγικές πρόσληψης για την ενίσχυση, την ενθάρρυνση και την προσέλκυση των ανδρών παιδαγωγών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (Mathwasa & Sibanda, 2021).

Ένα πρώτο βήμα για την αύξηση του αριθμού των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, θα μπορούσε να είναι η υλοποίηση εκστρατειών σε εθνικό επίπεδο, οι οποίες θα ξεκινούν από τα σχολεία. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να προσκληθούν αγόρια που να φοιτούν στο γυμνάσιο ή στο λύκειο να συμμετέχουν και να εξοικειωθούν με προγράμματα προσχολικής αγωγής. Μέσα από την παρουσία τους, οι μαθητές παιδιά θα είναι σε θέση να πειραματιστούν και να εξοικειωθούν με τα παιδιά μικρών ηλικιακών ομάδων «διδάσκοντάς τους για μια μέρα» (OECD, 2019). Είναι απαραίτητο να γνωρίζουν οι νέοι ότι το επάγγελμα του παιδαγωγού στη προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μπορεί να είναι μια εφικτή και ικανοποιητική επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας για όλους. Ως ένα λαμπρό παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί το έργο του Holm, ενός διευθυντή προσχολικής αγωγής στην πόλη του Κέιμπριτζ, ο οποίος προσέγγισε το Γραφείο Ανάπτυξης Εργατικού Δυναμικού της Μασαχουσέτης (Washington, 2009) για να παρουσιάσει το σχεδιασμό ενός ειδικού προγράμματος για την πρόσληψη νέων, ώστε να εργαστούν περισσότεροι άνδρες σε προσχολικά προγράμματα κατά την διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου. Στο τέλος του καλοκαιριού, ένας μεγάλος αριθμός ανδρών ζήτησαν να εργαστούν στα προγράμματα και κάποιοι πράγματι τοποθετήθηκαν. Όλοι οι άνδρες ολοκλήρωσαν με επιτυχία το πρόγραμμα και την αξιολόγηση από τα κέντρα τα οποία ήταν θετικά ως προς την όλη διαδικασία (Washington, 2009).

Συμπληρωματικά, θα ήταν χρήσιμο να υπάρξουν πολιτικές για την υποστήριξη ανδρών στα ΑΕΙ. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την Rentzou (2017), η οποία προτείνει να εφαρμοστούν πολιτικές όχι μόνο για την πρόσληψη ανδρών σε προσχολικά προγράμματα, αλλά και για τη διατήρηση και την υποστήριξη των ανδρών κατά το διάστημα των πανεπιστημιακών τους σπουδών. Επίσης, σύμφωνα με τους Cunningham & Watson (2002), διερευνήθηκε η σημαντικότητα για τη πρόσληψη εθελοντών από τα λύκεια, τα πανεπιστήμια και τα κολέγια. Αυτή η στρατηγική μπορεί να είναι αρκετά πρακτική ιδίως για άτομα που ασχολούνται με τομείς όπως της εκπαίδευσης, της ψυχολογίας και την ανάπτυξη παιδιού είναι απαραίτητα για να εκπληρώσουν ώρες κοινοτικής υπηρεσίας, εθελοντισμού ή διερεύνηση επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Όλη διαδικασία αυτή, αφενός θα ενθαρρύνει τους άνδρες να δοκιμάσουν μέσω της συμμετοχής τους στις τάξεις της πρώιμης παιδικής ηλικίας και αφετέρου θα επωφελήσει τους μαθητές να αποκτήσουν

πολύτιμη εμπειρία δουλεύοντας με μικρά παιδιά και ενδεχομένως να εμπνευστούν από την ενασχόληση με τους με τα παιδιά και να την συνεχίσουν ως καριέρα. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να λειτουργούν ως καθοδηγητές και να συνεισφέρουν όσο μπορούν στην ενθάρρυνση περισσότερων ανδρών παιδαγωγών στη προσχολική αγωγή. Όσοι, όμως, από τους εκπαιδευτικούς δεν γνωρίζουν θα ήταν καλύτερο να φέρνουν τους μαθητές-φοιτητές σε επαφή με συμβούλους που ειδικεύονται στο επαγγελματικό προσανατολισμό, προσδίδοντας τους τις κατάλληλες πληροφορίες για το πεδίο της πρώιμης παιδικής ηλικίας (Mathwasa & Sibanda, 2021). Αξίζει να σημειωθεί, ότι ορισμένες χώρες στην Ευρώπη έχουν θέσει συγκεκριμένους στόχους για τη συμμετοχή των ανδρών και έχουν θεσπίσει μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης των παιδικών σταθμών. Οι προσπάθειες αυτές έχουν αποδειχθεί ότι έχουν θετικό αντίκτυπο στην πρόσληψη και διατήρηση ανδρών παιδαγωγών. Μια άλλη προσέγγιση που προτείνεται στη βιβλιογραφία, είναι η παροχή στοχευόμενης κατάρτισης και υποτροφιών που έχουν σχεδιαστεί για να προσελκύσουν τη συμμετοχή των ανδρών (Okeke & Nyanhoto, 2021). Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν προσφέρει ακόμη και μαθήματα μόνο για άνδρες, τα οποία έχουν αποδειχθεί επιτυχή σε χώρες όπως η Σκωτία. Για να διασφαλιστεί ότι τα ταμεία υποτροφιών χρησιμοποιούνται για τον σκοπό για τον οποίο προορίζονται, θα ήταν αναγκαία η αποτελεσματική παρακολούθηση και εποπτεία (Peeters, 2007).

Ένας άλλος τρόπος για να ενθαρρυνθούν περισσότεροι άνδρες να γίνουν παιδαγωγοί προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας είναι να αυξηθεί η δημόσια αναγνώριση των εξαιρετικών ανδρών παιδαγωγών σε αυτόν τον τομέα, καθώς και να συμπεριληφθούν περισσότεροι άνδρες εκπαιδευτές στα προπτυχιακά προγράμματα των πανεπιστημιακών σπουδών. Αυτή είναι μια πρόταση η οποία αν αξιοποιηθεί θα έχουμε σαφώς μια μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης (Rentzou, 2017· Skelton, 2009).

Επιπρόσθετα, μια εναλλακτική στρατηγική για την ενθάρρυνση ανδρών είναι η διαφήμιση. Σύμφωνα με τα ερευνητικά στοιχεία του Jones (2009), βρέθηκε ότι οι στρατηγικές διαφήμισης δίνουν έμφαση τόσο στην ανδρική συμμετοχή στη προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, όσο και στην αποτελεσματική προώθηση του επαγγέλματος και στη μείωση των αρνητικών στερεοτύπων. Αυτές οι στρατηγικές μπορεί να περιλαμβάνουν εικόνες των ανδρικών προτύπων σε φυλλάδια, αφίσες και τηλεοπτικές διαφημίσεις.

Εκτός από αυτό, είναι σημαντικό να αναθεωρηθεί η νομοθεσία για την προσχολική αγωγή, ώστε να διασφαλιστεί ότι παρέχει ίσες ευκαιρίες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και ότι προστατεύει τα παιδιά. Έτσι, αν γίνει αυτό μπορεί να παρακινηθεί πιο εύκολα το ανδρικό φύλο και με αυτό τον τρόπο αντιμετωπιστούν τυχόν ανησυχίες που μπορεί να έχουν μερικές γυναίκες και γονείς σχετικά με το τι μπορεί να συμβεί αν μείνουν μόνοι στο προσχολικό χώρο οι άνδρες παιδαγωγοί με τα παιδιά, (Okeke & Nyanhoto,2021).Άλλες έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ιορδανία (2011), προτείνουν ότι οι πιο θετικές περιγραφές ανδρών σε ρόλους φροντιστών είναι απαραίτητες για να αντιμετωπιστεί η έλλειψη ανδρών εκπαιδευτικών στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση.

Β΄ ΜΕΡΟΣ –ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Σκοπός και στόχος της έρευνας

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεων και των στάσεων ανδρών και γυναικών προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία για το ρόλο των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, καθώς και τις εμπειρίες τους αναφορικά με τον τρόπο που τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους άνδρες φοιτητές, κατά τη διάρκεια των πρακτικών ασκήσεων των φοιτητών σε παιδικούς σταθμούς. Παρά το γεγονός ότι η αύξηση του αριθμού ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας αποτελεί πολιτική προτεραιότητα, δεδομένου ότι η ύπαρξη παιδαγωγών και των δύο φύλων, συμβάλλει καθοριστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στη βελτίωση της ποιότητας της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, ο αριθμός των ανδρών παιδαγωγών παραμένει μικρός. Καθώς στην Ελλάδα, η έρευνα στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο είναι περιορισμένη, η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να αναδείξει τις απόψεις και τις στάσεις των προπτυχιακών φοιτητών για το ρόλο και τη σημασία των ανδρών στο χώρο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης και να καταγράψει τις εμπειρίες τους αναφορικά με το πως τα παιδιά ανταποκρίνονται στους άνδρες φοιτητές και αν υπάρχουν τυχόν διαφοροποιήσεις στις στάσεις των παιδιών απέναντι στους άνδρες και στις γυναίκες φοιτητές/τριες.

3.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που φιλοδοξεί να απαντήσει η έρευνα είναι τα εξής:

- Ποιος είναι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, σύμφωνα με τους άνδρες και τις γυναίκες φοιτητριες; Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον ρόλο των ανδρών και των γυναικών;
- Υπάρχουν διαφορές στον τρόπο που αλληλεπιδρούν οι άνδρες και οι γυναίκες φοιτητές/τριες με τα παιδιά προσχολικής ηλικίας;
- Τα παιδιά αλληλεπιδρούν και ανταποκρίνονται με διαφορετικό τρόπο στις γυναίκες και τους άνδρες φοιτητές/τριες;
- Για ποιους λόγους επέλεξαν οι φοιτητές να ασχοληθούν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης;

- Ποιες είναι οι πτυχές του επαγγέλματος οι οποίες προσφέρουν ικανοποίηση στους φοιτητές;
- Ποιες είναι οι στάσεις των καθηγητών, των παιδαγωγών και των γονέων απέναντι στους άνδρες φοιτητές;

3.3 Δείγμα και δειγματοληψία

Εκτός από την επιλογή της σωστής μεθοδολογίας και του ερευνητικού εργαλείου, ο ερευνητής πρέπει να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα και στην επιλογή του κατάλληλου δείγματος (Cohen, et al., 2007). Στην παρούσα έρευνα οι συνεντευξιζόμενοι ήταν 6, εκ των οποίων τρεις άντρες και τρεις γυναίκες φοιτητές του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Προκειμένου να συμμετάσχουν στην έρευνα, οι φοιτητές έπρεπε να πληρούν να εξής κριτήρια:

- 1) Να είναι φοιτητές του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία
- 2) Να πραγματοποιούν τις πρακτικές τους ασκήσεις σε παιδικό σταθμό
- 3) Οι άνδρες και οι γυναίκες φοιτητές/τριες να πραγματοποιούν τις πρακτικές τους ασκήσεις στην ίδια τάξη, προκειμένου να είναι ζευγάρι και να συγκριθούν οι απόψεις τους

Βάσει των παραπάνω κριτηρίων, υιοθετήθηκε σκόπιμη δειγματοληψία. Η μέθοδος της σκόπιμης/βολικής δειγματοληψίας χρησιμοποιήθηκε, καθώς υπήρχε άμεση δυνατότητα πρόσβασης σε συγκεκριμένα άτομα και εξασφάλιση της επιθυμίας τους να συμμετάσχουν στην έρευνα. Η στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας που ακολουθείται είναι διπλής φύσεως: α) ομοιογενής δειγματοληψία, σύμφωνα με την οποία ο ερευνητής επιλέγει ως ερευνητικό δείγμα άτομα που αποτελούν μέλη μιας ομάδας με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και β) δειγματοληψία χιονοστιβάδας, η οποία εξελίσσεται μετά την έναρξη της έρευνας και ο ερευνητής ζητά από τους συμμετέχοντες να προτείνουν αλλά άτομα που μπορούν να συνδράμουν στην ερευνητική διαδικασία (Creswell, 2011). Στην συγκεκριμένη έρευνα από την ερευνήτρια χρησιμοποιήθηκε η σκόπιμη - ομοιογενή δειγματοληψία.

Το δείγμα αποτελείται από 6 φοιτητές μεταξύ αυτών ήταν 3 γυναίκες και 3 άνδρες του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, ηλικίας από 20-52 ετών, το εξάμηνο που φοιτούσαν ήταν το Ζ', η συμμετοχή τους στους παιδικούς ήταν είτε

μέσω πρακτικής ή μέσω εργαστηρίου, είχαν πάει στους παιδικούς σταθμούς από 2-8 φόρες.

Έπειτα, συντάχθηκε το έντυπο συγκατάθεσης του συμμετέχοντα, όπου θα το υπέγραφε ο συμμετέχοντας πριν την πραγματοποίηση της συνέντευξης. Αφού ετοιμάστηκε το έντυπο συνέντευξης, η φοιτήτρια σύνταξε ένα e-mail το οποίο καλούσε τους φοιτητές αν επιθυμούσαν να συμμετάσχουν απολύτως εθελοντικά στην έρευνα που θα διεξάγει για την πτυχιακή της εργασία. Στο e-mail αναφερόταν ότι θα μπορούσαν οι ίδιοι να προτείνουν την ώρα και την μέρα που θα επιθυμούσαν να γίνει η συνέντευξη. Στην συνέχεια, επικοινωνήσαν κάποιοι φοιτητές μαζί της αλλά δεν ήταν αρκετοί. Έτσι, η φοιτήτρια απευθύνθηκε στην επιβλέπουσα καθηγήτρια και εκείνη ανάρτησε μια ανακοίνωση στην ιστοσελίδα της σχολής όπου προσκαλούσε όποιον φοιτητή επιθυμούσε να συμμετάσχει. Εφόσον, συγκεντρώθηκε ο αριθμός φοιτητών που θα ήταν επαρκής για την πραγματοποίηση της συνέντευξης, τότε επικοινωνήσε μαζί τους μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου(e-mail) όπου τους έστειλε το έντυπο συναίνεσης συμμετεχόντων να το διαβάσουν και να το υπογράψουν πριν την συνέντευξη. Η ώρα και ο χώρος της συνέντευξης κανονίστηκε σύμφωνα με τις επιθυμίες των φοιτητών. Ακόμη, τους δόθηκε η ευκαιρία να εκφράσουν απορίες και να ζητήσουν περισσότερες λεπτομέρειες αν το επιθυμούσαν. Κάποιες από τις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης στο πανεπιστήμιο και κάποιες διαδικτυακά μέσω της πλατφόρμας Microsoft Teams.

3.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων, προκειμένου να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, αξιοποιήθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης. Η ημιδομημένη συνέντευξη δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή/τρια να πραγματοποιήσει, αν το επιθυμεί, μερικές από τις ερωτήσεις και να δώσει και επεξηγήσεις σε αυτές (Κανδυλάκη, 2016).

Η ημιδομημένη συνέντευξη χαρακτηρίζεται από αμεσότητα, και η επικοινωνία του/της ερευνητή/τριας και του εκάστοτε συμμετέχοντα είναι ελεύθερη και ανοικτή. Συνάμα, η ημιδομημένη συνέντευξη έχει αρκετά πλεονεκτήματα ως ερευνητικό εργαλείο, καθώς ο εκάστοτε ερευνητής μπορεί να πραγματοποιήσει κάποια διευκρινιστική ερώτηση σε περίπτωση που δεν τον κάλυψε η απάντηση του εκάστοτε συμμετέχοντα, διότι δεν μπορούσε να εμβαθύνει, αφού δεν μπορέσει να διευκρινιστεί η απάντηση του (Κανδυλάκη, 2016). Κατά συνέπεια, η ημιδομημένη συνέντευξη έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την ευελιξία, ώστε να διερευνηθούν οι απόψεις των ίδιων των φοιτητών

για το υπό εξέταση θέμα. Τέλος, η τεχνική της συνέντευξης χρησιμοποιείται με μεγάλη συχνότητα στην ποιοτική έρευνα, ιδιαίτερα σε έρευνες που εξετάζουν διάφορα κοινωνικά θέματα.

Για την υλοποίηση της έρευνας, η επιβλέπουσα καθηγήτρια συνέταξε δύο οδηγούς συνέντευξης, έναν για άνδρες και έναν για γυναίκες. Οι οδηγοί συνέντευξης αποτελούνται από 22 ερωτήσεις. Κάποιες ενδεικτικές ερωτήσεις είναι α) Συμμετείχε ο πατέρας σας στη φροντίδα και την εκπαίδευση σας όταν ήσασταν μικροί; Εάν ναι με ποιους τρόπους; Εάν όχι γιατί, β) Για ποιους λόγους επιλέξατε να ασχοληθείτε με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, γ) Ποιος είναι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης, σύμφωνα με τους άνδρες και τις γυναίκες φοιτήτριες; Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον ρόλο των ανδρών και των γυναικών κλπ.

3.5 Ανάλυση δεδομένων

Μετά το πέρας της υλοποίησης των συνεντεύξεων η ερευνήτρια πραγματοποίησε την απομαγνητοφώνησή τους. Για την ανάλυση των δεδομένων αξιοποιήθηκε η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης. Στο πρώτο στάδιο έγινε η επεξεργασία και η αποσαφήνιση του ερευνητικού σκοπού και των ερευνητικών ερωτημάτων. Στο συγκεκριμένο στάδιο πραγματοποιήθηκε όλη η ερευνητική διαδικασία κωδικοποιήθηκαν τα δεδομένα και πραγματοποιήθηκε η ταξινόμηση, η καταγραφή και η ανάλυσή τους με την καθοδήγηση και την συνεργασία της επιβλέπουσας καθηγήτριας. Στο δεύτερο στάδιο καθορίστηκαν τα δεδομένα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις. Στο τρίτο στάδιο προσδιορίστηκαν η καταγραφή και η ανάλυση. Συγκεκριμένα καταγραφώθηκαν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων που παρουσιάστηκαν στο υπό εξέταση θέμα. Στο τέταρτο στάδιο συστηματοποιήθηκαν οι κατηγορίες των εννοιών, όπου υπήρχαν τα ποιοτικά δεδομένα και στηρίζονταν κατά κύριο λόγο στην θεματική ανάλυση περιεχομένου. Στο πέμπτο στάδιο πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των συνεντεύξεων ανά κατηγορία εξέτασης αλλά και μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών (Κυριαζή, 2009).

3.6 Αξιοπιστία και εγκυρότητα

Κατά τη διαδικασία της διεξαγωγής της έρευνας, είναι πιθανό τα αποτελέσματα να μην αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια την πραγματικότητα. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε σφάλματα που ενδέχεται να δημιουργηθούν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, σε λόγους που μπορούν να επηρεάσουν τις απαντήσεις των ανθρώπων που συμμετέχουν, ή ακόμα και

σε αδυναμίες ή ασάφειες του εργαλείου έρευνας. Όλα αυτά τα ζητήματα συνδέονται άμεσα με τις έννοιες της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας μιας έρευνας (Νόβα Καλτσούνη, 2006, σ.55).

Όπως κάθε έρευνα, έτσι και η παρούσα, πραγματοποιείται με κάποιους κανόνες/κριτήρια στοχεύοντας με αυτόν τον τρόπο στη διασφάλιση της εγκυρότητας, της αξιοπιστίας αλλά και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Σύμφωνα με τον Ίσαρη & Πουρκός (2015), τα κριτήρια αυτά για να επιτύχει κανείς την εγκυρότητα, την αξιοπιστία και την εμπιστευτικότητα είναι τα εξής:

- παρατεταμένη ενασχόληση ή εμπλοκή
- επίμονη παρατήρηση
- τριγωνοποίηση ή την τριμερή διασταύρωση των πηγών, των μεθόδων, των ερευνητών και των θεωριών
- τις αναλύσεις αρνητικών περιπτώσεων
- την καταλληλότητα των αναφορών
- τον έλεγχο από τους συμμετέχοντες
- την πυκνή περιγραφή
- τον εξωτερικό αξιολογητή της διαδικασίας και του προϊόντος
- το αναστοχαστικό ημερολόγιο

Η ερευνήτρια επέλεξε την θεματική ανάλυση διότι τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα δεδομένα των συνεντεύξεων έδινε την δυνατότητα στην ερευνήτρια να τα αναλύσει αρκετές φορές και να εφαρμόσει τον έλεγχο αξιοπιστίας και εγκυρότητας. Ακόμα, η ερευνήτρια πραγματοποίησε κατά την διάρκεια της συνέντευξης την διασταύρωση των πληροφοριών που της έδιναν οι συνεντευξιαζόμενοι για να μην μειωθεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Babbie., 2018).

3.7 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας

Στα πλαίσια της προτεινόμενης έρευνας συλλέχθηκαν δεδομένα από ανθρώπους και επομένως πολλά μέτρα λήφθηκαν για την αντιμετώπιση πιθανών ηθικών ζητημάτων. Αρχικά, ζητήθηκε άδεια από την επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας, αριθμ. πρωτ. 20785/2023. Αφού ενημερώθηκαν για το στόχο της έρευνας, μπορούσαν να κάνουν ερωτήσεις, καθώς και είχα δικαίωμα να αποχωρήσουν όποτε το επιθυμούσαν σε περίπτωση που δεν καλύπτονταν από το θέμα.

Στη συνέχεια, συλλέχθηκαν τα δεδομένα από ενήλικες, μελλοντικούς παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας (προπτυχιακοί φοιτητές). Το δείγμα της έρευνας δεν θεωρείται ότι δεν μπορεί να δώσει συγκατάθεση μετά από ενημέρωση για τους στόχους της έρευνας. Η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και η προηγούμενη γραπτή συγκατάθεσή τους θα ζητηθεί πριν από τη συμμετοχή τους. Όλοι οι συμμετέχοντες, θα ενημερωθούν για το στόχο της έρευνας, τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν και τις πιθανές βλάβες και οφέλη της μελέτης. Περαιτέρω θα καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση εμπιστευτικότητας. Σε καμία φάση της έρευνας δεν θα ζητηθεί από τους συμμετέχοντες να αποκαλύψουν το ονοματεπώνυμό τους. Το έντυπο συγκατάθεσης θα εξηγεί στους συμμετέχοντες ότι δεν θα συλλεχθούν προσωπικά δεδομένα, αλλά γενικά δημογραφικά στοιχεία, ότι η ταυτότητά τους δεν θα δημοσιοποιηθεί σε κανένα σημείο και ότι τα ανώνυμα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Το έγγραφο θα εξηγεί επιπλέον ότι η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και οι ερευνητές διευκρινίζουν ότι οι συμμετέχοντες έχουν το δικαίωμα να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους ανά πάσα στιγμή χωρίς να χρειάζεται να προσδιορίσουν τον λόγο. Η παροχή συγκατάθεσης για συμμετοχή στην έρευνα σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες υποδεικνύουν ότι έχουν διαβάσει, κατανοήσει πλήρως και συμφωνήσει τόσο με τους κανόνες συμμετοχής και σωστής συμπεριφοράς όσο και με τις δεσμεύσεις και την πολιτική απορρήτου. Επίσης, σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των δεδομένων, θα ληφθούν ειδικά μέτρα για να διαπιστωθεί ότι η απαίτηση της ενημερωμένης συγκατάθεσης τηρήθηκε σωστά, προτού τα δεδομένα υποστούν επεξεργασία και χρήση. Στο πλαίσιο του προτεινόμενου έργου δεν θα πραγματοποιηθεί συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, παρά μόνο δημογραφικών δεδομένων (π.χ. φύλο, έτος φοίτησης) και τα οποία δεν περιλαμβάνουν ευαίσθητα δεδομένα (π.χ. υγεία, σεξουαλικός τρόπος ζωής, πολιτικές απόψεις, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, κ.λπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Αποτελέσματα

4.1 Απόψεις ανδρών

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν ο πατέρας τους συμμετείχε στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί. Δηλαδή συμμετείχαν στο τάισμα, στις χειροτεχνίες, στο παιχνίδι και στην διασκέδαση τους. Οι περισσότεροι φοιτητές δήλωσαν ότι δεν συμμετείχε ο πατέρας στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί.

ΦΑ1: «Στην βρεφική μου ηλικία ο πατέρας μου συμμετείχε κανονικά στην φροντίδα μου ..., όπως τάισμα, χειροτεχνίες και το παιχνίδι».

ΦΑ2: «Όχι. Δεν συμμετείχε. Ήταν αρκετά απόμακρός διότι ο πατέρας μου είχε αρκετή δουλειά...».

ΦΑ3: «Όχι».

Έπειτα, οι φοιτητές ερωτήθηκαν αν προτιμούσαν τις γυναίκες ή τους άντρες εκπαιδευτικούς και τον λόγο αυτής της επιλογής. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες προτιμούν τις γυναίκες εκπαιδευτικούς, διότι είχαν καλύτερη επικοινωνία, ήταν περισσότερο καθοδηγητικές και υπομονετικές συγκριτικά με τους άντρες εκπαιδευτικούς αλλά και επειδή δεν έτυχε να έχουν άνδρες. Ενώ ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι προτιμά του άνδρες.

ΦΑ1: «Ως μαθητής, πάντα προτιμούσα τις γυναίκες εκπαιδευτικούς διότι ήταν πιο ευδιάθετες και πιο καθοδηγητικές σε διάφορα πράγματα όπως το να εξηγήσουν κάτι που δεν κατάλαβα στο μάθημα με υπομονή».

ΦΑ2: «Ως μαθητής προτιμούσα τις γυναίκες. Γιατί δεν έτυχε να έχω άντρες. Αλλά εντάξει, πιστεύω ότι νιώθεις λίγο έτσι, μια μεγαλύτερη ασφάλεια λόγω του φύλου, είναι πιο κοντά στη μαμά».

ΦΑ3: «Τους άντρες».

Ακόμα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αναφέρουν τους λόγους που επέλεξαν να ασχοληθούν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ασχολήθηκαν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας διότι τους αρέσουν να ασχολούνται και να φροντίζουν τα

παιδιά. Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν ήταν η πρώτη τους επιλογή για τις σπουδές τους, αλλά έτυχε να περάσουν σε αυτό το επιστημονικό πεδίο.

ΦΑ1: «Επέλεξα να ασχοληθώ με το πεδίο αυτό διότι μου αρέσει να ασχολούμαι γενικά με παιδιά και τα δίνω χαρά με δραστηριότητες και να τα φροντίζω».

ΦΑ2: «Ήταν η πρώτη μου επιλογή στις Πανελλήνιες που έδωσα το 2017. Οπότε είπα γιατί όχι».

ΦΑ3: «Ο λόγος είναι καθαρά επαγγελματικός. Πέρα από το ότι μου αρέσει πάρα πολύ να ασχολούμαι με τα παιδιά αλλά και για κάποια αναβάθμιση, εξέλιξη στον τομέα που δουλεύω».

Έπειτα, ακολούθησε η ερώτηση πως δέχτηκε – αντέδρασε το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον στην επιλογή τους και πως αντέδρασαν αυτοί στις αντιδράσεις τους. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι και το οικογενειακό τους περιβάλλον και το φιλικό τους χαρήκαν με αυτή την επιλογή τους και τους ενθάρρυναν να την ακολουθήσουν, διότι ήξεραν ότι τους αρέσουν πολύ τα παιδιά.

ΦΑ1: «Ο κύκλος μου χάρηκε αρκετά όταν έμαθε σε ποιο πεδίο έχω περάσει όπως και εγώ καθώς ήταν από τις κορυφαίες επιλογές που είχα».

ΦΑ2: «Αρκετά καλά ... Οι φίλοι μου πίστευαν ότι είμαι άνθρωπός της υπομονής και θα τα πάω καλά».

ΦΑ3: «Το οικογενειακό το πήραν λίγο πιο χαλαρά. Αλλά στο φιλικό υπήρχε μια καζούρα που λέμε εμείς, και μου είπαν «τόρα στα γεράματα θα πας να γίνει εκπαιδευτικός». Αλλά στην πορεία όμως ...το είδαν πιο θετικά».

Ακόμη, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πως βλέπουν το μέλλον τους σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν είναι σίγουροι αν θα ασχοληθούν στο μέλλον με αυτό το επάγγελμα. Για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, λόγω ηλικίας, λόγω κάποιας κλίσης προς την γυμναστική ή λόγω διαπίστωσης ότι δεν έχει αρκετή υπομονή και το κλίμα είναι τοξικό στον παιδικό σταθμό.

ΦΑ1: «Ακόμα δεν γνωρίζω αν θέλω να ασχοληθώ με αυτό το επάγγελμα στο μέλλον διότι αυτό που πραγματικά μου αρέσει είναι η γυμναστική».

ΦΑ2: «Δεν πιστεύω να το εξασκήσω... πιστεύω ότι δεν έχω αρκετή υπομονή αλλά είναι και το σχολικό περιβάλλον λίγο τοξικό γιατί δεν υπάρχει συνεργασία καλή με τους παιδαγωγούς οπότε είναι ένας λόγος που δεν θέλω, αν υπήρχε καλύτερο κλίμα θα το ξανασκεφτόμουν».

ΦΑ3: «Όχι δεν θα το εξασκήσω το επάγγελμα. Ο λόγος είναι ότι είμαι μεγάλος».

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να περιγράψουν τι τους προσφέρει χαρά σε αυτή την δουλειά. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι χαρά σε αυτή την δουλειά τους προσφέρουν τα παιδιά τα ίδια. Τα παιδιά με το χαμόγελο τους και με τον τρόπο που εκδηλώνουν την αγάπη τους προσφέρουν χαρά στους συμμετέχοντες.

ΦΑ1: «Αυτό που μου δίνει χαρά στο επάγγελμα αυτό είναι η διασκέδαση των παιδιών, το χαμόγελο τους καθώς και η φαντασία τους σε διάφορα πράγματα όπως οι δραστηριότητες και οι χειροτεχνίες».

ΦΑ2: «Χαρά μου προσφέρει να βλέπω τα παιδιά που προσπαθούν και βγαίνει ένα καλό αποτέλεσμα μέσα από τις δραστηριότητες και τις κατασκευές».

ΦΑ3: «Η ζωντάνια! Το χαμόγελο των παιδιών είναι αυτό που με κάνει να αισθάνομαι ακόμη πιο νέος».

Στην συνέχεια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αν η συμπεριφορά των καθηγητών διαφέρει ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι καθηγητές ήταν πιο επιεικείς μαζί τους και ενθουσιάζονταν με την παρουσία τους, διότι η συγκεκριμένη σχολή έχει περισσότερα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια.

ΦΑ1: «Οι καθηγητές στην σχολή γενικότερα ενθουσιάστηκαν που είδαν και κάποια αγόρια να δείχνουν ενδιαφέρον γι αυτό το επάγγελμα και μας υποδέχτηκαν με πάρα πολύ ενθουσιασμό».

ΦΑ2: «Αρκετά καλά. Είχα συν μόνονους επειδή ήμουν αγόρι δηλαδή με πρόσεχαν λίγο παραπάνω μιας και σπανίζουμε σε αυτόν τον κλάδο είναι λίγο γυναικοκρατούμενη η όλη η κατάσταση».

ΦΑ3: «Με ενθουσιασμό θα μπορούσα να πω γιατί δεν περίμεναν ένας άντρας κιόλας, σε αυτή την ηλικία με τόσες υποχρεώσεις με επαγγελματικές και οικογενειακές να ασχοληθεί με αυτό το αντικείμενο και πάντα έχω την επιβράβευση τους σε ότι κάνω».

Έπειτα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πως τους αντιμετώπισαν οι παιδαγωγοί στους παιδικούς που κάνανε την πρακτική τους άσκηση. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν απολύτως ικανοποιημένοι από την συμπεριφορά των παιδαγωγών. Ωστόσο, ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι λάμβανε κακή συμπεριφορά από τις παιδαγωγούς.

ΦΑ1: «Οι παιδαγωγοί ήταν αρκετά βοηθητικοί και κατατοπιστικοί σε όλη την διάρκεια των παιδικών μέχρι τώρα».

ΦΑ2: «Οι παιδαγωγοί με αντιμετώπισαν καλά το πρώτο διάστημα. Μετά παραγνωριστήκαμε. Δηλαδή κάποιες συμπεριφορές εκεί ήταν περίεργες...».

ΦΑ3: «...με απορία αλλά με πάρα πολύ ενθουσιασμό γιατί βλέπουν ότι το θέλω, αυτό που κάνω το αισθάνομαι και το κάνω καλά».

Ακόμη, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πως τους αντιμετώπισαν οι γονείς. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν έχουν συναντήσει τους γονείς των παιδιών. Ενώ ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι έχει συναντήσει τους γονείς των παιδιών και δεν είχαν κανένα πρόβλημα να προσέχουν το παιδί τους.

ΦΑ1: «Με τους γονείς των παιδιών γενικότερα δεν έχουμε άμεση επαφή αλλά όταν έτυχε και είδαν αγόρι στον παιδικό χαμογέλασαν και ενθουσιάστηκαν».

ΦΑ2: «Δεν είχα κάποιο πρόβλημα. Δέχτηκαν μια χαρά ότι προσέχω το παιδί τους».

ΦΑ3: «Δεν έχω ακόμη συνεργαστεί με γονείς...».

Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πως τους αντιμετώπισαν τα παιδιά. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα παιδιά χάρηκαν πολύ διότι δεν είχαν συνηθίσει την ανδρική παρουσία στο χώρο αυτό.

ΦΑ1: «Τα παιδιά γενικότερα χάρηκαν πάρα πολύ και ίσως επειδή έχουν συνηθίσει μόνο γυναίκες παιδαγωγούς ήταν μονίμως σε εμένα και ασχολιόντουσαν με εμένα πράγμα το οποίο με ενθουσίασε αρκετά».

ΦΑ2: «Όταν τα παιδιά βλέπουν έναν νέο πρόσωπο, μέσα στην τάξη, συνήθως κάθονται παναγούλες. Έτσι κάνουν ησυχία, προσέχουν, μέχρι να σε συνηθίσουν. Με τον καιρό με έλεγαν «κύριε Γιάννη, κύριε Γιάννη, κύριε Γιάννη».

ΦΑ3: «Στην αρχή ήταν λίγο διστακτικά..τόρα.. όλα τα παιδιά είναι μαζί μου, είναι στην αγκαλιά μου, δεν θέλουν να φύγουν. Μπορώ να πω ότι έχω κερδίσει την εμπιστοσύνη τους...».

Ακόμα, τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ερωτήθηκαν αν οι καθηγητές, οι παιδαγωγοί, οι γονείς και τα παιδιά τους αντιμετώπιζαν διαφορετικά τους άντρες συμφοιτητές τους από τις γυναίκες συμφοιτήτριες τους. Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι είχαν την ίδια αντιμετώπιση όλοι.

ΦΑ1: «Η αντιμετώπιση προς εμένα και στους συμφοιτητές μου ήταν ίδια από όλες τις καθηγήτριες – παιδαγωγούς χωρίς καμία εξαίρεση».

ΦΑ2: «Είχαμε όλοι την ίδια αντιμετώπιση».

ΦΑ3: «Όχι».

Επίσης, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν ο ρόλος των αντρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι διαφορετικός από αυτόν των γυναικών. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών είναι ο ίδιος με την γυναίκα παιδαγωγό. Διότι και οι δύο έχουν ως σκοπό να φροντίσουν τα παιδιά. Όμως, ένας συμμετέχοντας ανέφεραν ότι ο ρόλος των αντρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι διαφορετικός από αυτόν των γυναικών. Διότι στα περισσότερα παιδιά λείπει το πατρική παρουσία και βλέπουν τον άντρα παιδαγωγό ως πατέρα.

ΦΑ1: «Ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών είναι ο ίδιος με την γυναίκα παιδαγωγό η φροντίδα των παιδιών και η ψυχαγωγία».

ΦΑ2: «Όχι πιστεύω ότι είναι ο ίδιος ακριβώς δεν αλλάζει κάτι...».

ΦΑ3: «Είναι διαφορετικός. Γιατί βλέπω και καταλαβαίνω ότι στα περισσότερα παιδιά τους λείπει η παρουσία του πατέρα και νομίζω ότι το βλέπουν σε αυτή την ηλικία που είμαι και εγώ».

Στην συνέχεια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πως αισθάνθηκαν όταν ξεκίνησαν να δουλεύουν με παιδιά προσχολικής ηλικίας και πως αντέδρασαν τα παιδιά. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες αρχικά αισθάνονταν περίεργα και είχαν άγχος και φόβο λόγω της ευθύνης που θα είχαν απέναντι στα παιδιά. Έπειτα, όμως, κάποιοι από αυτούς άρχισαν να νιώθουν όμορφα και άνετα με τα παιδιά.

ΦΑ1: «Γενικότερα, φοβόμουν να ξεκινήσω να πηγαίνω σε παιδικούς διότι αγχωνόμουν για την ευθύνη που θα έχω απέναντι στα παιδιά αλλά ταυτόχρονα ήμουν και αρκετά ενθουσιασμένος γιατί μου αρέσει να ψυχαγωγώ και να κάνω διάφορες δραστηριότητες με τα παιδιά, πράγμα το οποίο ενθουσίασε και τα παιδιά το ότι έδειξα ενδιαφέρον με αποτέλεσμα να είναι αρκετά βοηθητικά και υπάκουα απέναντι μου».

ΦΑ2: «Σαν πρώτη εμπειρία με τα παιδιά, μπορώ να πω ότι ήταν λίγο περίεργη... Εγώ ένιωθα μια μικρή στεναχώρια... Γιατί κάποιες φορές τα παιδιά δεν σε ακούνε...».

ΦΑ3: «... πολύ ευχάριστα και πολύ άνετα...».

Έπειτα, οι συμμετέχοντες έπρεπε να απαντήσουν για τις αγαπημένες δραστηριότητες τους οι οποίες είναι το ελεύθερο παιχνίδι, τα εικαστικά, το παραμύθι και διάφορες εργασίες. Ενώ οι λιγότερες αγαπημένες δραστηριότητες είναι η μουσικοκινητική και οι χειροτεχνίες. Ανέφεραν ότι τα αγόρια δείχνουν να προτιμούν να παίζουν με τον άντρα συμφοιτητή διάφορα παιχνίδια όπως αλογάκι και τα κορίτσια παίζουν κομμωτική με την γυναίκα συμφοιτήτρια.

ΦΑ1: «Μου αρέσουν οι εικαστικές δραστηριότητες με τα παιδιά... Λιγότερο αγαπημένη δραστηριότητα θα έλεγα την μουσικοκινητική».

ΦΑ2: «Παραμύθια, παιχνίδια, εργασίες και ζωγραφική αυτά κυρίως. Τα παιδιά δείχνουν προτίμηση στο παραμύθι... Αγαπημένη μου δραστηριότητα με τα παιδιά είναι το παραμύθι και λιγότερο αγαπημένη δραστηριότητα οι χειροτεχνίες...».

ΦΑ3: «Μ αρέσει πάρα πολύ να κάνουμε κατασκευές. Τα παιδιά όχι δεν δείχνουν προτίμηση. Σε εμένα προσωπικά νομίζω ότι θα τους πω θα το κάνουν με χαρά και κέφι».

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αν κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους συμμετείχαν στις διαδικασίες φροντίδας (πχ τουαλέτα – αλλαγή πάνας, τάισμα κλπ). Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της πρακτικής συμμετέχουν στις διαδικασίες φροντίδας.

ΦΑ1: «... συμμετείχα κανονικά σε όλα τα είδη φροντίδας των παιδιών χωρίς κανένα απολύτως πρόβλημα».

ΦΑ2: «Συμμετείχα στην τουαλέτα, αλλαγή πάνας δεν έχει τύχει και έχω ταΐσει».

ΦΑ3: «Αυτή τη στιγμή έχω τα μεγαλύτερα παιδάκια τα οποία είναι μαθημένα να πηγαίνουν στη τουαλέτα αλλά πηγαίνω και εγώ μαζί τους».

Ακόμα τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ερωτήθηκαν αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητριών ως προς τις δραστηριότητες που κάνουν και αν έχουν διαφορετικές σχέσεις με τα παιδιά, τους παιδαγωγούς, τους διευθυντές, τους γονείς κλπ. Οι μισοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητριών τους ως προς τις κατασκευές και την οργάνωση.

ΦΑ1: «Οι διαφορές ανάμεσα σε εμένα και στις συμφοιτήτριες μου είναι ότι στην οργάνωση και στην εκτέλεση είναι περισσότερο οργανωμένες από εμένα και περισσότερο προσεκτικές στις κατασκευές».

ΦΑ2: «Ναι στα εικαστικά έχω προσέξει ότι εγώ μπορεί να το κάνω καλύτερα από την συμφοιτήτρια μου. Αυτό».

ΦΑ3: «Υπάρχουν διαφορές. Άλλες κατασκευές θα κάνω εγώ άλλο... άλλες δραστηριότητες θα κάνουν οι γυναίκες...».

Επίσης όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι προτιμούν την ηλικιακή ομάδα των νηπίων, διότι μπορούν να επικοινωνούν αρκετά καλά και καταλαβαίνουν αρκετά πράγματα σε σχέση με τα βρέφη.

ΦΑ1: «Η ηλικιακή ομάδα που προτιμάω είναι τα νήπια διότι έχουν μια μικρή επικοινωνία και καταλαβαίνουν αρκετά πράγματα το οποίο είναι αρκετά βοηθητικό για έναν παιδαγωγό».

ΦΑ2: «Τα νήπια επειδή μπορείς να κάνεις περισσότερα πράγματα ενώ με τα βρέφη είναι λίγο περιορισμένα τα πράγματα που μπορείς να κάνεις. Μια φορά που είχα μπει σε τμήμα βρεφικό με άλλαξαν για το λόγο ότι δεν μπορούσα να κάνω τίποτα από αυτά που μου είχαν πει στην σχολή».

ΦΑ3: «Τα νήπια γιατί μπορώ να επικοινωνήσω καλύτερα μαζί τους... ».

Στην συνέχεια, οι συμμετέχοντες ανέφεραν πως πρέπει να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι στα παιδιά μπορεί να λείπει το πρότυπο του πατέρα. Ακόμη, δήλωσαν πως ο αριθμός των αντρών που υπάρχουν τώρα είναι μικρός επειδή επικρατεί ότι ο χώρος αυτός κυριαρχείται από γυναίκες, και ότι θα έπρεπε να υπάρχουν περισσότεροι άνδρες.

ΦΑ1: «Γενικότερα πρέπει να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί διότι αρκετά παιδιά μεγαλώνουν χωρίς πατέρες για τον οποιονδήποτε λόγο και μια ανδρική φιγούρα χρειάζεται στην ζωή τους, πράγμα το οποίο μπορεί να γίνει αν αρχίσουν περισσότεροι άνδρες να ασχολούνται με το επάγγελμα αυτό».

ΦΑ2: «Ναι πρέπει να υπάρχουν. Ένας λόγος είναι ότι τα παιδιά χρειάζονται πατρική φιγούρα μέσα στη τάξη του παιδικού σταθμού γιατί κάποια παιδιά μπορεί να μην έχουν μια τόσο καλή σχέση με το πατέρα στο σπίτι ή λόγο δουλειάς ή λόγο χωρισμού. Ένας άλλος λόγος είναι ότι μπορεί να μας ακούνε λίγο πιο πολύ γιατί παίζει ρόλο και η φωνή και η εμφάνιση είναι παιδιά που με βλέπουν και είναι σουζα. Δεν είμαστε αρκετοί υπάρχει και η φήμη και δεν είναι κιόλας φήμη είναι η πραγματικότητα ότι είναι γυναιοκρατούμενος κλάδος είμαστε ελάχιστοι...».

ΦΑ3: «Ναι γιατί σε πολλά παιδιά είτε αγόρια ή κορίτσια λείπει το πρότυπο του πατέρα...».

Έπειτα, όλοι οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για τα χαρακτηριστικά που έχουν οι άντρες τα οποία χρειάζεται να έχει ένας παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και αν θεωρούν ότι οι άντρες και οι γυναίκες έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας άντρας παιδαγωγός είναι υπομονή, ευαισθησία, σοβαρότητα και πειθαρχία. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι άντρες και οι γυναίκες έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, εκτός από έναν συμμετέχοντα ο οποίος υποστήριξε το αντίθετο.

ΦΑ1: «Πιστεύω ότι οι άντρες παιδαγωγοί είναι λίγο πιο ευαίσθητοι στο παιδικό σταθμό. Όμως, σε γενικότερο πλαίσιο δεν πιστεύω ότι υπάρχουν διαφορές γυναίκας και άντρα παιδαγωγού».

ΦΑ2: «Υπάρχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Ένα είναι η υπομονή, ότι σε κάποιες καταστάσεις μας ακούνε λίγο περισσότερο.... Επίσης, έχουμε καλύτερη μνήμη. Οι γυναίκες έχουν αυτό που τα παιδιά τους τις βλέπουν ως μαμάδες και ότι είναι κοντά τους περισσότερο από ότι θα ήταν σε εμένα, νιώθουν παραπάνω οικειότητα με τις γυναίκες».

ΦΑ3: «Υπάρχει λίγο παραπάνω σοβαρότητα, ο λόγος του είναι πιο ζωηρός, τα παιδιά ακούνε καλύτερα νομίζω ανάλογα άλλο να σου μιλάει κάποιος άντρας και άλλο κάποια γυναίκα. Δεν θέλω να θίξω και ούτε να υποτιμήσω απλώς μόνο και μόνο από την φωνή. Η γυναίκα έχει καλύτερο χέρι στη ζωγραφιά ο άντρας δεν το έχει με τη ζωγραφιά αλλά ο

άντρας έχει περισσότερο την κατασκευή... η γυναίκα έχει περισσότερο τη θεωρία ενώ ο άντρας έχει περισσότερο την πρακτική και την πειθαρχία».

Ακόμα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν τόσο λίγοι άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι υπάρχει το στερεότυπο ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο και ότι οι άντρες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην φροντίδα των παιδιών. Επίσης, επειδή δεν έχουν υπομονή αλλά και για οικονομικούς λόγους.

ΦΑ1: «Η ελάχιστη συμμετοχή ανδρών σε αυτό το επάγγελμα πιστεύω ότι οφείλεται στο ότι υπάρχουν στερεότυπα όπως η φροντίδα των παιδιών είναι κυρίως της γυναίκας...».

ΦΑ2: «Ένας λόγος είναι ότι είναι γυναικοκρατούμενος ο συγκεκριμένος κλάδος... Επίσης, κάποιοι δεν έχουν την υπομονή να ασχοληθούν με τα παιδιά σε καθημερινή βάση... και άλλο ένας λόγος είναι ο οικονομικός λόγος».

ΦΑ3: «Δεν το επιλέγουν γιατί το θεωρούν ότι είναι γυναικεία δουλειά ... Επίσης δεν έχουν υπομονή».

Τέλος, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι τρόπο που θα μπορούσαν να αυξήσουν τον αριθμό των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι να καταρρίψουν τα στερεότυπα για το επάγγελμα και θα πρέπει να αυξηθούν οι μισθοί ώστε να έχουν κίνητρο οι άντρες να ασχοληθούν με αυτό τον τομέα.

ΦΑ1: «Δεν γνωρίζω».

ΦΑ2: «Ένας τρόπος θα μπορούσε να είναι οικονομικός, καθώς θα πρέπει να αυξηθούν οι μισθοί, να αναδείξουμε τους λιγοστούς άντρες που βρίσκονται στο κλάδο ως πρότυπα και να σπάσει αυτό το ότι ο κλάδος είναι γυναικοκρατούμενος».

ΦΑ3: «Αυτό θέλει πολύ δουλειά και πρέπει κάποιος να έχει ανοιχτό μυαλό και να μην έχουμε κάποια πρότυπα παλιά».

4.2 Απόψεις γυναικών

Αρχικά, οι γυναίκες συμμετέχουσες ερωτήθηκαν αν ο πατέρας τους είχε συμμετοχή στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί. Οι συμμετέχουσες δήλωσαν ότι δεν συμμετείχε ο πατέρας στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί.

ΦΓ1: «Όχι ιδιαίτερα αλλά δεν είχε και παθητικό ρόλο. Με μάθαινε να γράφω και να διαβάζω και με πρόσεχε όσο η μητέρα μου κάποιες φορές δούλευε»

ΦΓ2: «Ναι μου έλεγε παραμύθια και με πήγαινε βόλτες και εκδρομές».

ΦΓ3: «Όχι συνήθως έλειπε για δουλειά».

Έπειτα, οι φοιτήτριες ερωτήθηκαν αν προτιμούσαν τις γυναίκες ή τους άντρες εκπαιδευτικούς και τον λόγο αυτής της επιλογής. Οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση ήταν διαφορετικές μεταξύ τους.

ΦΓ1: «Τις γυναίκες διότι δεν είχαμε άντρες».

ΦΓ2: «Προτιμούσα τους άντρες, γιατί τα πήγαινα καλύτερα με αυτούς».

ΦΓ3: «Δεν είχα κάποια προτίμηση, εξαρτάται από τον άνθρωπο».

Ακόμα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αναφέρουν τους λόγους που επέλεξαν να ασχοληθούν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ασχολήθηκαν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας διότι τους αρέσουν να ασχολούνται και να φροντίζουν τα παιδιά. Επιπρόσθετα οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν ήταν η πρώτη τους επιλογή για τις σπουδές τους, αλλά έτυχε να περάσουν σε αυτό το επιστημονικό πεδίο.

ΦΓ1: «Ε, δεν ήταν η πρώτη μου επιλογή. Ήταν λύση ανάγκης. Γιατί δεν πέρασα την πρώτη μου επιλογή. Απλά μου άρεσαν τα παιδιά και λέω γιατί όχι, αφού μπορώ να περάσω εκεί. Να το κάνω».

ΦΓ2: « Αρχικά δεν ήταν η πρώτη μου επιλογή όταν τελείωσα τις σπουδές μου.. Εν τέλει, συνειδητοποίησα ότι επειδή όταν ήμουν μικρή φρόντιζα τα παιδιά όπως τις αδερφές μου ...Έτσι, με τον καιρό αντιλαμβανόμουν ότι αυτό ήταν για μένα...».

ΦΓ3: «Από μικρή είχα μια αδυναμία στα μωράκια και μεγαλώνοντας είχα την ίδια όρεξη... Όντας μεγάλη αδερφή... μπήκα από μικρή στη διαδικασία να φροντίζω τα μικρά... Έτσι κατάλαβα ότι ήμουν γεννημένη για να φροντίζω μωρά – παιδιά...».

Έπειτα, ακολούθησε η ερώτηση πως δέχτηκε – αντέδρασε το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον στην επιλογή τους και πως αντέδρασαν αυτοί στις αντιδράσεις τους. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι και το οικογενειακό τους περιβάλλον και το φιλικό τους χαρήκαν με αυτή την επιλογή τους και τους ενθάρρυναν να την ακολουθήσουν, διότι ήξεραν ότι τους αρέσουν πολύ τα παιδιά.

ΦΓ1: «Χάρηκαν πάρα πολύ όλοι τους. Με ενθάρρυναν να το ακολουθήσω γιατί είναι ένα επάγγελμα που λένε ότι θα έχει άμεση επαγγελματική αποκατάσταση και απλά με προτρέψανε να προσπαθήσω».

ΦΓ2: «...Οι γονείς μου δεν ήθελαν να πάω σε αυτή την σχολή, διότι σπούδαζα ήδη σε μια πολύ καλή σχολή, όσο αναφορά την επαγγελματική αποκατάσταση ... Παρ όλα αυτά, εγώ πήρα την απόφαση και ήρθα μόνη μου».

ΦΓ3: «Οι περισσότεροι χάρηκαν γιατί όλοι ήξεραν από τότε που ήμουν μικρή ότι αυτό ήταν το ιδανικότερο επάγγελμα να ακολουθήσω... ο πατέρας μου ...δεν ήθελε να φύγω από Κύπρο λόγω οικονομικής κατάστασης. Τελικά, κατάφερα μέσα από την δουλειά που είχα παράλληλα με το λύκειο να μαζέψω κάποιες οικονομίες που μου επέτρεψαν να έρθω να εγκατασταθώ στην Ελλάδα για τις σπουδές μου».

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πως βλέπουν το μέλλον τους σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Σχεδόν όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι θέλουν να πραγματοποιήσουν μεταπτυχιακό και διδακτορικό. Εκτός από μια συμμετέχουσα η οποία δεν είναι σίγουρη αν θα ασχοληθεί στο μέλλον με αυτό το επάγγελμα.

ΦΓ1: «Δεν είμαι σίγουρη αν θα το εξασκήσω».

ΦΓ2: «... Δεν ξέρω κατά πόσο θα είμαι σε έναν βρεφονηπιακό σταθμό γιατί ο στόχος μου είναι να κάνω ένα διδακτορικό και να διδάξω σε πανεπιστήμια και τέλος πάντων όπου μπορέσω...»

ΦΓ3: «Αφού πάρω το πτυχίο μου σκέφτομαι να κάνω μεταπτυχιακό στην Κύπρο, να βρω δουλειά σε παιδικό σταθμό και αργότερος σκοπός είναι να καταφέρω κάποια στιγμή να ανοίξω ιδιωτικό βρεφικό σταθμό».

Επιπρόσθετα, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να περιγράψουν τι τους προσφέρει χαρά σε αυτή την δουλειά. Όλες ανέφεραν ότι χαρά σε αυτή την δουλειά τους προσφέρουν τα ίδια τα παιδιά. Τα παιδιά με τον τρόπο που εκδηλώνουν την αγάπη τους προσφέρουν χαρά στις συμμετέχουσες. Καθώς, επίσης, οι συμμετέχουσες νιώθουν ικανοποίηση για τις δραστηριότητες που υλοποιούν τα παιδιά και ευελπιστούν με τα εφόδια που τους δίνουν οι ίδιες να βγουν άξιοι άνθρωποι στην κοινωνία.

ΦΓ1: «Η επαφή με τα παιδιά, το αίσθημα ότι τα φροντίζω, τα προσέχω και ότι με αγαπάνε και τα αγαπώ και ο τρόπος που εκδηλώνονται, που δηλαδή εκδηλώνουν τα συναισθήματά τους».

ΦΓ2: «... Γενικά είναι ένα πολύ χαρούμενο επάγγελμα... Αυτό που μου προσφέρει χαρά, όμως, συγκεκριμένα, είναι όταν βλέπω τα παιδιά να χαίρονται με μια δραστηριότητα. Εκεί παίρνω κι εγώ χαρά και όταν.. βλέπω ότι η δραστηριότητα μου αποδίδει. Και όντως έχουν λάβει κάποιες γνώσεις μέσα από αυτή τη δραστηριότητα, νιώθω μια ικανοποίηση...»

ΦΓ3: «.... Μου αρέσει να παροτρύνω τα παιδιά να εκδηλώνουν τον εαυτό τους να είναι ελεύθερα και να μην αφήνουν τους άλλους να τους περιορίζουν στα όνειρα που έχουν. Παράλληλα όμως, να τους μάθω ότι η ελευθερία τους σταματά εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου. Ελπίζω να καταφέρω να συμβάλω κι εγώ στην βελτίωση της κοινωνίας προσπαθώντας να βάλω τα θεμέλια για την ανάδειξη καλών και αληθινών ανθρώπων».

Στην συνέχεια, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν αν η συμπεριφορά των καθηγητών διαφέρει ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι οι καθηγητές ήταν πιο επιεικείς με τα αγόρια και ενθουσιάζονταν με την παρουσία των αγοριών, διότι η συγκεκριμένη σχολή έχει περισσότερα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια. Ενώ, με τα κορίτσια ήταν περισσότερο αυστηροί και ζητούσαν να είναι περισσότερο προσηλωμένες. Ωστόσο, μία συμμετέχουσα ανέφερε ότι δεν έχει αντιληφθεί κάποια διαφορά.

ΦΓ1: «Υπήρχαν διαφορές. Τα αγόρια τα αντιμετωπίζουν λίγο πιο χαλαρά, λίγο πιο εεε... ουδέτερα, γιατί και εκείνα δεν είναι σίγουρα αν θα ακολουθήσουν το επάγγελμα.... Με εμάς είναι λίγο πιο αυστηροί οι καθηγητές... γιατί είναι πιο πιθανό να το ακολουθήσουμε...Οπότε περιμένουν κάτι παραπάνω από εμάς.»

ΦΓ2: « ... Δεν έχω δει κάτι συγκεκριμένο... »

ΦΓ3: «... Συνήθως οι καθηγητές ήταν πιο επιεικείς μαζί τους όσον αφορά την εκτέλεση εργασιών. Επίσης, παρατήρησα πως μέχρι έναν βαθμό ήταν πιο πρόθυμοι να κάνουν κάποιο είδος χιούμορ / χιουμοριστικά σχόλια με τους συμφοιτητές παρά με τις συμφοιτήτριες μου ...»

Έπειτα, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν αν η συμπεριφορά των παιδαγωγών διαφέρει ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Οι περισσότερες συμμετέχουσες ανέφεραν ότι δεν διαπίστωσαν

κάποια διαφορά στην συμπεριφορά των παιδαγωγών να διαφέρει ανάμεσα σε αυτούς/ες και στους συμφοιτητές/τριες. Ενώ μια συμμετέχουσα ανέφερε πως η ηλικία του φοιτητή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ύπαρξη μίας διαφορετικής στάσης απέναντί του.

ΦΓ1: «Δεν έχω παρατηρήσει κάποια διαφορά.»

ΦΓ2: «Είναι η πρώτη φορά που έχω κάποιον άντρα στο τμήμα μου. Αλλά δεν έχω παρατηρήσει κάποια διαφορά.»

ΦΓ3: «Θεωρώ πως υπήρχε μια διαφορετική στάση απέναντι στον άντρα συμφοιτητή μου αλλά δεν ξέρω κατά πόσο ο λόγος είναι λόγω φύλου. Στην συγκεκριμένη περίπτωση θεωρώ πως παίζει ρόλο το γεγονός ότι ο συμφοιτητής μου είναι πιο κοντά ηλικιακά στις παιδαγωγούς και έχει δηλώσει πως δεν σκοπεύει να ακολουθήσει μετέπειτα...»

Επιπλέον, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν αν η συμπεριφορά των γονιών διαφέρει ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι δεν έχουν συναντήσει τους γονείς των παιδιών.

ΦΓ1: «Δεν έχουμε έρθει σε επαφή με γονείς καθόλου. Δεν έχει τύχει.»

ΦΓ2: «Δεν έχω συναντήσει κάποιον γονέα διότι φεύγω πριν σχολάσουν τα παιδιά.»

ΦΓ3: «Δεν ήρθαμε σε επαφή με γονείς.»

Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αν η συμπεριφορά των παιδιών διαφέρει ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Οι περισσότερες συμμετέχουσες ανέφεραν ότι υπάρχει διαφορά στην συμπεριφορά των παιδιών ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες είτε λόγω φύλου ή λόγω ότι δεν είχαν συνηθίσει την ανδρική παρουσία στο χώρο αυτό. Ενώ μια συμμετέχουσα ανέφερε ότι δεν υπάρχει διαφορά ουσιαστικά αλλά είναι ανάλογα τη διάθεση και τον χαρακτήρα του παιδιού.

ΦΓ1: «Όχι όχι καμία διαφορά. Όλους μας αντιμετώπιζαν το ίδιο. Απλά έχει να κάνει με τα παιδάκια ποιον δηλαδή θα συμπαθήσουν εκείνη την ώρα. Είναι με τις μέρες τους αλλά και με τον χαρακτήρα του κάθε παιδιού.»

ΦΓ2: «Θεωρώ ότι τα αγοράκια έρχονται πιο κοντά με τους άνδρες παιδαγωγούς, ενώ τα κοριτσάκια έρχονται πιο κοντά με εμάς τις γυναίκες. Και αυτό το έχω παρατηρήσει, και μέσα από το παιχνίδι...».

ΦΓ3: «Παρατήρησα πως τα παιδιά ενδιαφέρονταν περισσότερο να γνωρίσουν και να παίζουν με τον άντρα συμφοιτητή μου καθώς δεν είχαν συνηθίσει την παρουσία ενός άντρα στον βρεφονηπιακό σταθμό».

Επιπλέον, οι συμμετέχουσες ερωτήθηκαν αν ο ρόλος των αντρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι διαφορετικός από αυτόν των γυναικών. Όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών είναι ο ίδιος με την γυναίκα παιδαγωγό. Διότι και οι δύο έχουν ως σκοπό να φροντίσουν τα παιδιά και να τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν νοητικά και κινητικά.

ΦΓ1: «...Είναι ο ίδιος ο ρόλος, κάνουν την ίδια δουλειά, έχουν τους ίδιους στόχους, τους ίδιους σκοπούς και τα ίδια μέσα...».

ΦΓ2: « Όχι είναι ο ίδιος. Ίσως όμως αντιμετωπίζονται λίγο προκατειλημμένα, καθώς, ο κλάδος μας είναι γυναικοκρατούμενος. Παρ όλα αυτά θεωρώ ότι σε μια κοινωνία στην οποία ... πλέον εξαλείφονται τα ταμπού και μιλάμε για ένα εκπαιδευτικό ρόλο οι άντρες και οι γυναίκες πρέπει να είναι ισότιμοι».

ΦΓ3: «Δε θεωρώ πως είναι διαφορετικός ο ρόλος των αντρών παιδαγωγών από αυτόν των γυναικών καθώς υπάρχει κοινός σκοπό να φροντίσουμε για την υγιή νοητική και κινητική, σταδιακή ανάπτυξη των παιδιών...».

Στην συνέχεια, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν πως αισθάνθηκαν όταν ξεκίνησαν να δουλεύουν με παιδιά προσχολικής ηλικίας, και πως αντέδρασαν τα παιδιά. Οι περισσότερες συμμετέχουσες αρχικά αισθάνονταν παράξενα, αμήχανα και είχαν άγχος. Έπειτα, όμως ένιωθαν όμορφα και εξοικειωμένοι με τα παιδιά. Αναφορικά με την συμπεριφορά των παιδιών οι απόψεις δίστανται δηλαδή μερικές ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν στην αρχή ντροπαλά, ενώ κάποιες άλλες ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν εξ αρχής ενθουσιασμένα. Ενώ δεν διαπίστωσαν κάποια διαφορά με τον άντρα συμφοιτητή ή με την γυναίκα συμφοιτήτρια.

ΦΓ1: «Στην αρχή αμήχανα και μετά όσο περνούσε ο καιρός και ερχόμουν πιο κοντά στα παιδάκια ένιωθα όμορφα. Τα παιδάκια στην αρχή ήταν ντροπαλά ... με τον συμφοιτητή μας

η εξοικείωση έγινε λίγο πιο εύκολα. Γιατί έχουμε περισσότερα αγόρια ...στην τάξη οπότε ήταν πιο εύκολο».

ΦΓ2: «Στην αρχή ένιωσα ... λίγο παράξενα, γιατί δεν ήξερα πώς να προσεγγίσω το παιδί και πως θα φανεί και στους παιδαγωγούς ο τρόπος που θα προσεγγίσω το παιδί...».

ΦΓ3: «Αρχικά είχα αρκετό άγχος γιατί ήθελα πολύ να πάω καλά και κυρίως να με συμπαθήσουν τα παιδιά. Πλέον νοιώθω πολύ πιο άνετα και εξοικειωμένη αφού έχω καταφέρει να δημιουργήσω μια επικοινωνία με τα παιδιά ...Τα παιδιά φάνηκαν να με συμπαθάνε εξ αρχής... Με τον άντρα συμφοιτητή μου πάνε εξίσου πολύ καλά...».

Έπειτα, οι συμμετέχουσες απάντησαν ότι οι αγαπημένες δραστηριότητες είναι το παιχνίδι και τα εικαστικά. Ενώ οι λιγότερη αγαπημένη δραστηριότητα είναι το κουκλοθέατρο. Τέλος, οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι τα αγόρια δείχνουν να προτιμούν να παίζουν με τον άντρα συμφοιτητή διάφορα παιχνίδια όπως αλογάκι και με μπάλες.

ΦΓ1: «Εμένα μ αρέσουν πολύ τα εικαστικά και τα παιχνίδια. Τα παιδιά δείχνουν προτίμηση στο ελεύθερο παιχνίδι. Οι αγαπημένες μου δραστηριότητες με τα παιδιά είναι τα εικαστικά και λιγότερο αγαπημένη το κουκλοθέατρο. Όχι συνήθως...».

ΦΓ2: «...τα παιδιά πάντα έχουν προτίμηση στο παιχνίδι...η περισσότερη αγαπημένη μου είναι τα εικαστικά ... επίσης, μου αρέσει πάρα πολύ να παίζω μπάλα μαζί τους ...Λιγότερο αγαπημένη ... το κουκλοθέατρο. ... Γενικά όχι. Γιατί όλοι μαζί κάνουμε τις δραστηριότητες μας και συνεργαζόμαστε.».

ΦΓ3: «... μου ζητούσαν ως επί πλείστων είτε να διαβάσουμε κάποιο παραμύθι και να κάθονται στα πόδια μου, είτε να τους φτιάξω τα μαλλιά και αυτά να φτιάξουν τα δικά μου. Με τον άντρα συμφοιτητή μου δείχνουν να προτιμούν να παίζουν με τον ίδιο ...».

Ακόμη, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν αν κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους συμμετείχαν στις διαδικασίες φροντίδας (πχ τουαλέτα – αλλαγή πάνας, τάισμα κλπ). Όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της πρακτικής συμμετέχουν στις διαδικασίες φροντίδας, ενώ όσον αφορά την συμμετοχή του άντρα φοιτητή οι απόψεις διίστανται .ΦΓ1: «Εεε... μόνο στην τουαλέτα, στο πλύσιμο των χεριών και στο τάισμα. Το ίδιο συμμετείχε ο συμφοιτητής μου».

ΦΓ2: «Ναι εννοείται. Μμμμ ... με το παιδί που είμαστε μαζί από ότι έχω παρατηρήσει πιο πολύ πάω εγώ παρά εκείνος».

ΦΓ3: «Έχει χρειαστεί μόνο να συνοδεύσω παιδιά στην τουαλέτα και να τα βοηθήσω μέχρι εκεί στο σκούπισμα ... Όσο αφορά το θέμα της τουαλέτας έχω παρατηρήσει πως τα περισσότερα παιδιά (κυρίως τα κορίτσια) προτιμούν να έρχονται σε μένα για να τα συνοδεύσω στην τουαλέτα παρά στον συμφοιτητή μου».

Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ερωτήθηκαν αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητών/τριων ως προς τις δραστηριότητες που κάνουν και αν έχουν διαφορετικές σχέσεις με τα παιδιά, τους παιδαγωγούς, τους διευθυντές, τους γονείς κλπ. Οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητών τους και ότι όλοι κάνουν τα ίδια.

ΦΓ1: «Δεν υπάρχει καμία διαφορά, τα ίδια κάναμε όλοι. Πέρα από μεμονωμένες δραστηριότητες που ο καθένας είχε διαφορετικές».

ΦΓ2: «Δεν υπάρχει καμία διαφορά, τα ίδια κάνουμε όλοι».

ΦΓ3: «Δεν υπάρχουν διαφορές στον τρόπο που εκτελούμε τις δραστηριότητές μας...»

Επίσης, όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι προτιμούν την ηλικιακή ομάδα των νηπίων, διότι μπορούν να επικοινωνούν αρκετά καλά και καταλαβαίνουν αρκετά πράγματα σε σχέση με τα βρέφη αλλά και επειδή οι δραστηριότητες που τους έβαζαν οι καθηγητές τους ανταποκρίνονταν καλύτερα σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Τέλος, οι άνδρες συμφοιτητές τους προτιμούν και αυτοί τα νήπια για τους ίδιους λόγους.

ΦΓ1: «Τα νήπια γιατί είναι πιο συνεργάσιμα, πιο επικοινωνιακά και είναι πιο εύκολο να τα δουλέψεις πάνω στις εργασίες που μας βάζουν οι καθηγητές.... Δεν έχω παρατηρήσει απλά έχω δει προσαρμόζονται και εκείνοι όπως καλούμαστε να προσαρμοστούμε και εμείς.

ΦΓ2: «...όταν πήγα στα νήπια συνειδητοποίησα ότι έχω μια κλίση προς εκεί... Το παιδί που είναι μαζί μου μια χαρά τα πάει με τα νήπια όμως δεν ξέρω ποια ηλικιακή ομάδα προτιμά. Πάντως φαίνεται να του αρέσει με τα νήπια...»

ΦΓ3: «...πάντα προτιμούσα να ασχολούμαι λιγότερο με βρέφη παρά με τα νήπια Όσον αφορά τον συμφοιτητή μου από όσο ξέρω προτιμάει τα νήπια καθώς του αρέσει να παίζει με αυτά ενώ τα βρέφη τα βρίσκει πιο «εύθραυστα».

Επιπλέον, οι συμμετέχουσες ανέφεραν πως πρέπει να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι πρέπει να εξαλειφθεί το στερεότυπο ότι οι παιδαγωγοί στον

τομέα αυτό είναι μόνο γυναίκες αλλά και είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι και οι άνδρες λειτουργούν ως θετικά πρότυπα για τα παιδιά.

ΦΓ1: «Και βέβαια γιατί είναι αρχικά σεξιστικό να είναι μόνο οι γυναίκες και όπως υπάρχει στην οικογένεια και ο πατέρας και η μητέρα έτσι θα μπορούσε να υπάρχει και η παιδαγωγός και ο παιδαγωγός. Είναι το ίδιο έχουν δηλαδή τους ίδιους ρόλους».

ΦΓ2: «Ναι, προφανώς... όπως έχω παρατηρήσει στην τάξη είναι πολύ θετικό να υπάρχει ένας άντρας και μια γυναίκα γιατί όπως και τα κορίτσια νιώθουν πιο άνετα με τις γυναίκες έτσι γίνεται και με τα αγόρια».

ΦΓ3: «... θα ήταν καλό να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας ώστε να σπάσει αυτό το στερεότυπο που τα παιδιά έχουν μόνο ένα πρότυπο γυναίκας παιδαγωγού. Δε θεωρώ πως είναι αρκετός ο αριθμός αντρών παιδαγωγών που υπάρχουν τώρα...».

Έπειτα, όλες οι συμμετέχουσες ερωτήθηκαν για τα χαρακτηριστικά που έχουν οι άντρες τα οποία χρειάζεται να έχει ένας παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και αν θεωρούν ότι οι άντρες και οι γυναίκες έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας άντρας παιδαγωγός είναι υπομονή, αγάπη, κατανόηση και ενσυναίσθηση.

ΦΓ1: «... έχουν την πυγμή πάνω στα παιδιά, την πειθαρχία, την κατανόηση και αυτό το αίσθημα της ασφάλειας που τους αποπνέουν ... δεν έχουν τόσα πολλά διαφορετικά χαρακτηριστικά... απλά σε μας τις γυναίκες βλέπουν την μαμά τους υποτίθεται ενώ στους άντρες παιδαγωγούς τον μπαμπά τους».

ΦΓ2: «... υπομονή, αγάπη, κατανόηση, ενσυναίσθηση Θεωρώ ότι οι άντρες και οι γυναίκες παιδαγωγοί μπορούν να έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά...».

ΦΓ3: «Δεν θεωρώ πως στην πραγματικότητα οι άντρες και οι γυναίκες έχουν τόσα διαφορετικά χαρακτηριστικά ως παιδαγωγοί. Πιστεύω πως έχει να κάνει περισσότερο με τον άνθρωπο ως δεοντολογία παρά με το φύλο».

Ακόμα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν τόσο λίγοι άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι υπάρχει το στερεότυπο ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο και ότι οι άντρες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην φροντίδα των παιδιών.

ΦΓ1: «Επειδή δεν σκέφτονται να ακολουθήσουν αυτό το επάγγελμα, ακολουθούν άλλα επαγγέλματα, πιστεύουν ίσως ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν και ίσως νιώθουν ότι είναι μια γυναικοκρατούμενη εργασία».

ΦΓ2: «Γιατί οι άντρες το θεωρούν ταμπού να κάνουν αυτή τη δουλειά αλλά και επειδή τους μάθαινα ότι ξέρεις εμείς πρέπει να κάνουμε πιο αντρικές δουλείες... και ότι αυτή η δουλειά είναι για γυναίκες...».

ΦΓ3: «Θεωρώ πως είναι περισσότερο θέμα στερεότυπο που έχει δημιουργήσει η κοινωνία (πχ ότι ο άντρας δεν έχει τίποτα συναισθηματικό να προσφέρει στο παιδί ειδικά όταν δεν είναι δικό του. Ότι αυτά είναι γυναικεία υπόθεση γιατί οι άντρες είναι «σκληροί κλπ) ...».

Τέλος, οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι οι τρόποι που θα μπορούσαν να αυξήσουν τον αριθμό των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι να καταρρίψουν τα στερεότυπα για τα επαγγέλματα. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να σταματήσει να υπάρχει η άποψη ότι αυτό το επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο, να αυξηθούν οι μισθοί και να γίνονται ενημερώσεις ώστε και οι γονείς να καταλάβουν ότι και οι άνδρες μπορούν να φροντίσουν τα παιδιά.

ΦΓ1: «Δείχνοντας τους ότι το επάγγελμα αυτό δεν είναι καθαρά γυναικοκρατούμενο ...ότι μπορούνε και εκείνοι να ανταπεξέλθουν ...Είναι ένα επάγγελμα που τους φέρνει και αυτούς πιο κοντά στα παιδάκια και γενικά είναι ένα ξεκούραστο επάγγελμα...».

ΦΓ2: «Αρχικά, από μικρή ηλικία θα πρέπει η οικογένεια να μαθαίνει στα παιδιά να μην έχουν ταμπού για τα επαγγέλματα. Επίσης, θα πρέπει να προωθηθεί αυτό το επάγγελμα ως μη γυναικείο και φυσικά να ανέβουν οι μισθοί γιατί είναι πολλοί χαμηλοί».

ΦΓ3: «Πιστεύω πως θα ήταν καλό να γίνονται τακτικές ενημερώσεις τόσο των γονέων ώστε να νιώσουν ασφάλεια πως και ένας άντρας μπορεί να φροντίσει εξίσου καλά τα παιδιά τους όσο και όλων των αντρών εκεί έξω πως το να θέλουν να γίνουν παιδαγωγοί δεν τους κάνει λιγότερο άντρες, ότι και τα παιδιά έχουν ανάγκη να έχουν και στον ΒΝΣ ένα αντρικό πρότυπο ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συζήτηση- Συμπεράσματα

5.1 Συζήτηση

Από τα αποτελέσματα της έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν πως ο πατέρας τους δεν είχε συμμετοχή στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί διότι εργάζονταν. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, σε σύγκριση με τις μητέρες, οι πατέρες φαίνεται να έχουν μικρή παρέμβαση στα βρέφη και οι αλληλεπιδράσεις τους να τείνουν προς την εξερεύνηση (Kochanska & Aksan, 2004). Από την άλλη πλευρά, οι μητέρες δείχνουν μια πιο ευαίσθητη αλληλεπίδραση με τα παιδιά τους, εστιάζοντας περισσότερο στην κοντινή σχέση και τη φροντίδα (Paquette, 2004). Ακόμα, οι περισσότεροι άνδρες συμμετέχοντες δήλωσαν ότι προτιμούν τις γυναίκες εκπαιδευτικούς, διότι είχαν καλύτερη επικοινωνία, ήταν περισσότερο καθοδηγητικές και υπομονετικές συγκριτικά με τους άντρες εκπαιδευτικούς. Ενώ, οι γυναίκες συμμετέχουσες είχαν διαφορετικές απόψεις η μία με την άλλη (ΦΓ1: «Τις γυναίκες διότι δεν είχαμε άντρες», ΦΓ2: «Προτιμούσα τους άντρες, γιατί τα πήγαινα καλύτερα με αυτούς», ΦΓ3: «Δεν είχα κάποια προτίμηση, εξαρτάται από τον άνθρωπο»).

Έπειτα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ασχολήθηκαν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας διότι τους αρέσουν να ασχολούνται και να φροντίζουν τα παιδιά. Ερευνητικά δεδομένα, υποδεικνύουν ότι η αγάπη τους για τα παιδιά και η επιδίωξη τους για ασχολία με εκείνα πηγάζει από βαθιά μέσα μας (Moran et al., 2001). Στην Ελλάδα, έρευνες δείχνουν ότι η απόφαση να ακολουθήσουν οι άνδρες μια επαγγελματική σταδιοδρομία στο συγκεκριμένο πεδίο υποκινήθηκε είτε από τη αγάπη τους για τα παιδιά είτε λόγω της ανάγκης για εργασία (Sakellariou & Rentzou 2007). Η Rentzou & Ziganitidou (2009) αναφέρουν ότι πολλοί άνδρες επιλέγουν αυτήν τη δουλειά για αλτρουιστικούς λόγους και όχι για οικονομικό κέρδος ή κοινωνική αναγνώριση. Ωστόσο, ο Farquhar (1999) ανακάλυψε ότι κάποιοι άνδρες μπορεί να βρεθούν σε αυτό το επάγγελμα χωρίς να το έχουν επιδιώξει.

Επιπλέον, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι και το οικογενειακό τους περιβάλλον και το φιλικό τους χαρήκαν με αυτή την επιλογή τους και τους ενθάρρυναν να την ακολουθήσουν, διότι ήξεραν ότι τους αρέσουν πολύ τα παιδιά. Σύμφωνα με Cabugsa et al (2023), φαίνεται ότι η ενθάρρυνση του περίγυρου των ανδρών παιδαγωγών, δηλαδή η οικογένεια και οι δάσκαλοι τους, τους βοήθησαν να ακολουθήσουν το συγκεκριμένο επάγγελμα.

Ακόμα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν είναι σίγουροι αν θα ασχοληθούν στο μέλλον με αυτό το επάγγελμα. Για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, οι άνδρες λόγω ηλικίας ή διαφορετικών επαγγελματικών προτιμήσεων ή γιατί διαπίστωσαν ότι δεν έχουν αρκετή υπομονή ή το κλίμα στον παιδικό σταθμό δεν είναι ευνοϊκό (ΦΑ2: «Δεν πιστεύω να το εξασκήσω. Γιατί κατάλαβα μιας και τώρα μπαίνω στο παιδικό πιστεύω ότι δεν έχω αρκετή υπομονή αλλά είναι και το περιβάλλον λίγο τοξικό γιατί δεν υπάρχει συνεργασία καλή με τους παιδαγωγούς οπότε είναι ένας λόγος που δεν θέλω, αν υπήρχε καλύτερο κλίμα θα το ξανασκεφτόμουν»). Αντίθετα, οι λόγοι των γυναικών αφορούσαν κυρίως μεταπτυχιακές σπουδές.

Επίσης, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι χαρά σε αυτή την δουλειά τους προσφέρουν τα ίδια τα παιδιά. Τα παιδιά με το χαμόγελο τους και με τον τρόπο που εκδηλώνουν την αγάπη τους προσφέρουν χαρά στους συμμετέχοντες. Καθώς, επίσης, οι συμμετέχοντες νιώθουν ικανοποίηση γιατί τις δραστηριότητες που υλοποιούν τα παιδιά και ευελπιστούν με τα εφόδια που τους δίνουν οι συμμετέχοντες να βγουν άξιοι άνθρωποι την κοινωνία.

Επιπλέον, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι καθηγητές ήταν πιο επιεικείς με τα αγόρια και ενθουσιάζονταν με την παρουσία των αγοριών, διότι η συγκεκριμένη σχολή έχει περισσότερα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια. Ενώ με τα κορίτσια είναι περισσότερο αυστηροί και ζητούσαν να είναι περισσότερο προσηλωμένες. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα φαίνεται οι καθηγητές του πανεπιστημίου ήταν ανασφαλείς με τους άνδρες παιδαγωγούς (Rentzou & Ziganitidou, 2009).

Ακόμα, περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν διαπίστωσαν κάποια διαφορά στην συμπεριφορά των παιδαγωγών διαφέρει ανάμεσα σε αυτούς και στους συμφοιτητές/τριες. Ωστόσο, ένας άνδρας συμμετέχοντας ανέφερε ότι λάμβανε κακή συμπεριφορά από τις παιδαγωγούς όπως «...δεν ξέρω τι δουλειά μπορείς να κάνεις..., με έβαλε να διαβάσω δύο παραμύθια στεκόταν πάνω από το κεφάλι μου και μου έλεγε πιο δυνατά, πιο δυνατά ενώ ήξερε ότι δεν μπορούσα να φωνάξω... το έπαιρνα λίγο αγκαλιά λίγο περίεργη η όλη κατάσταση με έβλεπαν λίγο στραβά σε φάση τι κάνεις στο παιδί, τι γίνεται τώρα.. μου έχει πει παιδαγωγός ότι δεν κάνω για αυτή την δουλειά...». Ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί αντιμετώπισαν δυσμενή μεταχείριση από γυναίκες συναδέλφους και τις διευθύντριες σχολείων, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν στην εγκατάλειψη της διδασκαλίας τους με τα μικρά παιδιά και να ακολουθήσουν

διαφορετικούς επαγγελματικούς δρόμους (Sak , Tuba-Sahin & Kubra- Sahinet al., 2012).Επίσης έρευνες αναφέρουν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί εστιάζουν σε σημαντικό βαθμό στον τρόπο που συμπεριφέρονται και αλληλεπιδρούν με τα παιδιά, αλλά και στις χειρονομίες που χρησιμοποιούν σε σχέση με τις γυναίκες παιδαγωγούς (Peeters,2007). Οι Stearns & Glennie (2018), διαπίστωσαν ότι οι άνδρες παιδαγωγοί συχνά έπρεπε να αποδείξουν την ικανότητα και τα κίνητρά τους στον χώρο, οδηγώντας τους άνδρες τόσο σε μια αγχώδη κατάσταση όσο και επαγγελματική εξουθένωση. Όμως, υπάρχουν έρευνες που υποστηρίζουν ότι πολλές γυναίκες παιδαγωγοί είναι θετικές ως προς την εισχώρηση περισσότερων ανδρών στον χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (Rohrmann, 2014a· 2015, · Sakellariou & Rentzou, 2011).

Επίσης, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν έχουν συναντήσει τους γονείς των παιδιών. Ενώ, ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι έχει συναντήσει τους γονείς των παιδιών και δεν είχαν κανένα πρόβλημα να προσέχουν το παιδί τους όπως είπε και ο ίδιος «...όταν έτυχε και είδαν αγόρι στον παιδικό χαμογέλασαν και ενθουσιάστηκαν». Σύμφωνα με έρευνες που αναφέρονται στη βιβλιογραφία, οι γονείς βλέπουν τους άνδρες παιδαγωγούς με θετική αντίληψη, τονίζοντας τα ευνοϊκά στοιχεία και τις δεξιότητές τους, αντί να δίνουν υπερβολική έμφαση στο φύλο τους (Koperna,2019). Στην Ελλάδα, ερευνητικά δεδομένα έχουν δείξει ότι οι γονείς συμφωνούν με την ανδρική παρουσία στο προσχολική αγωγή και φροντίδα (Sakellariou & Rentzou,2011). Αν και αντιλαμβάνονται τα προβλήματα που δυσκολεύουν τους άνδρες, πιστεύουν ότι το έργο αυτό πραγματοποιείται σε καλύτερο βαθμό από τις γυναίκες παιδαγωγούς (Rentzou, 2011). Άλλες έρευνες αναφέρουν πως πως αρκετοί από τους γονείς υποστηρίζουν ότι το πεδίο αυτό ανήκει κατά κύριο λόγο στις γυναίκες αφού εκείνες υπερτερούν σε αυτό το επάγγελμα και είναι σε θέση να κατοχυρώσουν δυνατότερους δεσμούς με τα μικρά παιδιά (Akman, Taskin et al., 2014).

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα παιδιά χάρηκαν πολύ διότι δεν είχαν συνηθίσει την ανδρική παρουσία στο χώρο αυτό. Οι περισσότερες συμμετέχουσες ανέφεραν ότι υπάρχει διαφορά στην συμπεριφορά των παιδιών ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες είτε λόγω φύλου ή λόγω ότι δεν είχαν συνηθίσει την ανδρική παρουσία στο χώρο αυτό. Ενώ μια συμμετέχουσα ανέφερε ότι δεν υπάρχει διαφορά ουσιαστικά αλλά είναι ανάλογα τη διάθεση και τον χαρακτήρα του παιδιού. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί με συμμετέχοντες τα παιδιά, τα αποτελέσματα που σχετιζόταν με την εμπλοκή των ανδρών

παιδαγωγών στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση δεν παρουσίασαν κάποια στερεοτυπική συμπεριφορά όσον αφορά το φύλο τους. Όπως αναφέρουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, το φύλο δεν θεωρήθηκε ικανό να επηρεάσει την γνώμη τους για τους άνδρες παιδαγωγούς που βρίσκονται στο πεδίο (Sumsion,2005). Οι Sakellariou & Rentzou (2007), βρήκαν ότι οι άνδρες που αλληλεπιδράσαν με τα παιδιά, δεν εμφάνισαν αξιοσημείωτες διαφορές με τις γυναίκες στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα παιδιά. Έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ελλάδα αναφέρουν ότι τα παιδιά παρομοιάζουν τους άντρες παιδαγωγούς περισσότερο ως ψυχαγωγούς (δηλ. παίζουν παιχνίδια και διασκεδάζουν με τα παιδιά), ενώ βλέπουν τις γυναίκες παιδαγωγούς ως πηγές μάθησης και εκπαίδευσης (Rentzou,2023).

Επίσης, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών είναι ο ίδιος με την γυναίκα παιδαγωγό. Διότι και οι δύο έχουν ως σκοπό να φροντίσουν τα παιδιά και να τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν νοητικά και κινητικά. Ακόμα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αρχικά αισθάνονταν παράξενα, αμήχανα και είχαν άγχος. Έπειτα όμως ένιωθαν όμορφα και εξοικειωμένοι με τα παιδιά. Αναφορικά με την συμπεριφορά των παιδιών οι απόψεις διίστανται δηλαδή μερικοί ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν στην αρχή ντροπαλά, ενώ κάποιοι άλλοι ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν εξ αρχής ενθουσιασμένα. Ενώ δεν διαπίστωσαν κάποια διαφορά με τον άντρα συμφοιτητή ή με την γυναίκα συμφοιτήτρια.

Στην συνέχεια, οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι οι αγαπημένες δραστηριότητες είναι το ελεύθερο παιχνίδι, τα εικαστικά, το παραμύθι και διάφορες εργασίες. Ενώ οι λιγότερες αγαπημένες δραστηριότητες είναι η μουσικοκινητική και οι χειροτεχνίες. Επίσης, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα αγόρια δείχνουν να προτιμούν να παίζουν με τον άντρα συμφοιτητή διάφορα παιχνίδια όπως αλογάκι και τα κορίτσια παίζουν κομμωτική με την γυναίκα συμφοιτήτρια. Όπως αναφέρει ο Wardle (2002), ο τρόπος διδασκαλίας που εφαρμόζουν οι άνδρες παιδαγωγοί της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας όπως το δραστήριο, κινητικό, έντονο και διασκεδαστικό παιχνίδι, διαφέρει σημαντικά από τις παραδοσιακές μεθόδους των προσχολικών προγραμμάτων, οι οποίες τείνουν να επικεντρώνονται σε πιο ήρεμες και στατικές δραστηριότητες που δεν προκαλούν μεγάλη αναστάτωση. Οι Rentzou & Ziganitidou (2009) αναφέρουν ότι οι άνδρες προσφέρουν πιο δραστήριο και σωματικό παιχνίδι σε σχέση με τις γυναίκες παιδαγωγούς που εκφράζουν την προτίμησή τους για ήσυχο παιχνίδι και τονίζουν τη σημασία της κοινωνικής ανάπτυξης (Sandberg & Pramling-Samuelsson, 2005).

Έπειτα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της πρακτικής συμμετέχουν στις διαδικασίες φροντίδας, καθώς επίσης βοηθάει και ο άντρας φοιτητής είτε στον ίδιο βαθμό είτε σε λιγότερο. Όπως προκύπτει από την βιβλιογραφία, κάποιες γυναίκες που βρίσκονται στο χώρο αυτό το θεωρούν κατά κάποιο τρόπο μη αναμενόμενο να συμμετέχει ένας άνδρας σε διαδικασίες φροντίδας για βρέφη ή να κρατά τα παιδιά υπό την φροντίδα του. Συχνά, αναφέρεται ότι υπάρχουν κανόνες οι οποίοι δεν επιτρέπεται στους άνδρες να αλλάζουν πάνες, για το λόγο ότι δημιουργούνται υποψίες ότι οι άνδρες που εργάζονται με παιδιά μπορεί να είναι παιδεραστές (Rohrmann, 2016).

Ακόμα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητριών τους ως προς τις κατασκευές και την οργάνωση, όπου ο γυναίκες είναι καλύτερες. Ενώ στα εικαστικά είναι καλύτεροι οι άντρες. Οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητών ως προς τις δραστηριότητες που κάνουν και στις σχέσεις με τα παιδιά, τους παιδαγωγούς, τους διευθυντές, τους γονείς κλπ.

Επιπρόσθετα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι προτιμούν την ηλικιακή ομάδα των νηπίων, διότι μπορούν να επικοινωνούν αρκετά καλά και καταλαβαίνουν αρκετά πράγματα σε σχέση με τα βρέφη. Τα νήπια με την βοήθεια του παιδαγωγού μπορούν να υλοποιήσουν μια εργασία και προσαρμόζονται πιο εύκολα.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ανέφεραν πως πρέπει να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι στα παιδιά μπορεί να λείπει το πρότυπο του πατέρα και να εξαλειφθεί το στερεότυπο ότι οι παιδαγωγοί είναι μόνο γυναίκες. Σύμφωνα με έρευνες, οι άνδρες παιδαγωγοί μπορεί να θεωρηθούν ως αναπληρωματικά πατρικά πρότυπα, καθώς οι πατέρες φαίνεται να είναι απόντες από την καθημερινότητα κάποιων παιδιών. Ωστόσο, οι άνδρες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως παιδαγωγοί με πλήρη ευθύνη για τον ρόλο τους, και όχι απλώς ως αντικαταστάτες οικογενειακών προσώπων (Farquhar, 2005· Rentzou, 2017). Κάποια ερευνητικά δεδομένα υποδηλώνουν ότι η ιδέα ότι οι άνδρες είναι απαραίτητοι σε προσχολικά προγράμματα, προκειμένου να παρέχουν πατρικά στοιχεία σε παιδιά που μπορεί να μην έχουν πατέρα παρόντα, επικρίνεται. Αυτή η άποψη θεωρείται προβληματική, επειδή προωθεί την ετεροκανονικότητα (την υπόθεση ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο κανόνας) και αγνοεί την ύπαρξη διαφορετικών οικογενειακών δομών, όπως οι οικογένειες με γονείς του ίδιου φύλου (McGrath & Sinclair, 2013). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν έρευνες που θεωρούν αμφιλεγόμενη την ικανότητα των

ανδρών να λειτουργούν ως πρότυπα ανδρικά και πατρικά, καθώς συμβάλλουν στην ενίσχυση των πεποιθήσεων των φύλων και υποστηρίζουν μια συμβατική ανδρική ταυτότητα (Bhana et al., 2022).

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες δήλωσαν πως ο αριθμός των αντρών που υπάρχουν τώρα είναι ελάχιστος, διότι υπάρχει η φήμη ότι η συγκεκριμένη εργασία είναι γυναικοκρατούμενη αλλά και ότι υπάρχουν τόσο λίγοι άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι υπάρχει το στερεότυπο ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο και ότι οι άντρες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην φροντίδα των παιδιών. Καθώς επίσης και για οικονομικούς λόγους. Με βάση την βιβλιογραφία, το επάγγελμα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, είναι ένα γυναικοκρατούμενο επάγγελμα, καθώς, σύμφωνα με έρευνες, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός γυναικών που εργάζεται στο πεδίο αυτό και ένας μικρός αριθμός ανδρών που έχει εισχωρήσει αλλά και ασκεί το επάγγελμα της προσχολικής αγωγής (Peeters, 2007). Άλλες έρευνες που έχουν γίνει καταδεικνύουν ότι ένας μεγάλος αριθμός γυναικών παιδαγωγών φαίνεται να είναι θετικές ως προς την προσέλευση περισσότερων ανδρών στον χώρο της προσχολικής αγωγής (Rohrmann, 2014a· 2015· Sakellariou & Rentzou, 2011). Ωστόσο, υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που δείχνουν ότι οι γυναίκες παιδαγωγοί τείνουν να ευνοούν τις γυναίκες υποψήφιες στο χώρο της εργασίας, με αποτέλεσμα αρκετοί άνδρες να έχουν αναφέρει αρνητικές εμπειρίες όσον αφορά την στάση των γυναικών απέναντί τους (Rohrmann, 2016). Σύμφωνα με τον OECD, (2019), οι εργαζόμενοι στην προσχολική εκπαίδευσης και φροντίδα, συμπεριλαμβανομένων των παιδαγωγών, συγκαταλέγονται στα πιο χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα στον τομέα της εκπαίδευσης. Έτσι, σύμφωνα με την βιβλιογραφία, η χαμηλή αμοιβή μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα για τους άνδρες, οι οποίοι μπορεί να δουν τις θέσεις εργασίας που πληρώνουν περισσότερα χρήματα σε άλλους τομείς ως πιο ελκυστική επιλογή (Bhana & Moosa, 2016).

Έπειτα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους παιδαγωγούς, αλλά δεν έχουν να κάνουν με το φύλο, αλλά με το άτομο. Τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας άντρας παιδαγωγός είναι υπομονή, αγάπη, κατανόηση και ενσυναίσθηση. Έρευνες αναφέρουν ότι η υπομονή αποτελεί ένα σημαντικό προσόν που θα ήταν καλό να το έχουν οι άνδρες παιδαγωγοί κατά τη διάρκεια της δουλειάς τους, ιδιαίτερα όταν αλληλεπιδρούν με τα παιδιά στα προσχολικά κέντρα (Cabugsa et al, 2023).

Τέλος, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι τρόποι που θα μπορούσαν να αυξήσουν τον αριθμό των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι να καταρρίψουν τα στερεότυπα για τα επαγγέλματα. Συγκεκριμένα θα πρέπει να σταματήσει να υπάρχει η άποψη ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο. Επίσης, θα πρέπει να αυξηθούν οι μισθοί ώστε να έχουν κίνητρο οι άντρες να ασχοληθούν με αυτό τον τομέα και να γίνονται ενημερώσεις ώστε και οι γονείς να καταλάβουν ότι και οι άνδρες μπορούν να φροντίσουν τα παιδιά. Ερευνητικά δεδομένα αναφέρουν ότι η παρουσία ανδρών παιδαγωγών σε προσχολικά προγράμματα βοηθά στην ανάπτυξη μη στερεοτυπικών αντιλήψεων σχετικά με το φύλο, καθώς διευρύνει την επαφή των παιδιών με την εικόνα ενός άνδρα που ασχολείται με τη φροντίδα και την εκπαίδευση μικρών παιδιών (Harris & Barnes, 2009).

5.2 Συμπεράσματα

Στην παραπάνω έρευνα συμμετείχαν 6 φοιτητές και φοιτήτριες της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Οι τρεις εκ των οποίων είναι άντρες και οι άλλοι τρεις είναι γυναίκες. Καθώς επίσης έχουν ηλικία από 20 – 52 ετών.

Από την έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν πως ο πατέρας τους δεν είχε συμμετοχή στην φροντίδα και στην εκπαίδευση τους όταν ήταν μικροί διότι εργάζονταν. Ακόμα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες προτιμούν τις γυναίκες εκπαιδευτικούς, διότι είχαν καλύτερη επικοινωνία, ήταν περισσότερο καθοδηγητικές και υπομονετικές συγκριτικά με τους άντρες εκπαιδευτικούς.

Συνάμα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ασχολήθηκαν με το επιστημονικό πεδίο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας διότι τους αρέσουν να ασχολούνται και να φροντίζουν τα παιδιά. Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν ήταν η πρώτη τους επιλογή για τις σπουδές τους, αλλά έτυχε να περάσουν σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Ακόμα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι και το οικογενειακό τους περιβάλλον και το φιλικό τους χαρήκαν με αυτή την επιλογή τους και τους ενθάρρυναν να την ακολουθήσουν, διότι ήξεραν ότι τους αρέσουν πολύ τα παιδιά. Επίσης, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν είναι σίγουροι αν θα ασχοληθούν στο μέλλον με αυτό το επάγγελμα. Για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, λόγω ηλικίας, λόγω ότι θέλει να ασχοληθεί με την γυμναστική και γιατί διαπίστωσε ότι δεν έχει αρκετή υπομονή και το κλίμα είναι τοξικό στον παιδικό σταθμό. Παράλληλα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι χαρά σε αυτή την δουλειά τους προσφέρουν τα ίδια τα παιδιά. Τα παιδιά με το χαμόγελο τους και με τον τρόπο που εκδηλώνουν την αγάπη τους

προσφέρουν χαρά στους συμμετέχοντες. Καθώς, επίσης, οι συμμετέχοντες νιώθουν ικανοποίηση για τις δραστηριότητες που υλοποιούν με τα παιδιά και ευελπιστούν με τα εφόδια που τους δίνουν οι συμμετέχοντες να βγουν άξιοι άνθρωποι την κοινωνία.

Στη συνέχεια, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι καθηγητές ήταν πιο επιεικείς με τα αγόρια και ενθουσιάζονταν με την παρουσία των αγοριών, διότι η συγκεκριμένη σχολή έχει περισσότερα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια. Ενώ με τα κορίτσια είναι περισσότερο αυστηροί και ζητούσαν να είναι περισσότερο προσηλωμένες. Επίσης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν διαπίστωσαν κάποια διαφορά στην συμπεριφορά των παιδαγωγών ανάμεσα σε αυτούς/ες και στους συμφοιτητές/τριες. Ακόμη, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν έχουν συναντήσει τους γονείς των παιδιών. Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχει διαφορά στην συμπεριφορά των παιδιών ανάμεσα στους άντρες φοιτητές και στις γυναίκες φοιτήτριες, δηλαδή τα παιδάκια πλησίαζαν πιο άμεσα τους άντρες παρά τις γυναίκες. Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι είχαν την ίδια αντιμετώπιση όλοι τους.

Έπειτα, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο ρόλος των ανδρών παιδαγωγών είναι ο ίδιος με την γυναίκα παιδαγωγό. Διότι και οι δύο έχουν ως σκοπό να φροντίσουν τα παιδιά και να τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν νοητικά και κινητικά. Επίσης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αρχικά αισθάνονταν παράξενα, αμήχανα και είχαν άγχος. Κατόπιν, όμως ένιωθαν όμορφα και εξοικειωμένοι με τα παιδιά. Αναφορικά με την συμπεριφορά των παιδιών οι απόψεις δίστανται δηλαδή μερικοί ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν στην αρχή ντροπαλά, ενώ κάποιοι άλλοι ανέφεραν ότι τα παιδιά ήταν εξ αρχής ενθουσιασμένα. Ενώ δεν διαπίστωσαν κάποια διαφορά με τον άντρα συμφοιτητή ή με την γυναίκα συμφοιτήτρια.

Παράλληλα, οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι οι αγαπημένες δραστηριότητες είναι το ελεύθερο παιχνίδι, τα εικαστικά, το παραμύθι και διάφορες εργασίες. Ωστόσο, οι λιγότερο αγαπημένες δραστηριότητες είναι η μουσικοκινητική και οι χειροτεχνίες. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα αγόρια δείχνουν να προτιμούν να παίζουν με τον άντρα συμφοιτητή διάφορα παιχνίδια όπως αλογάκι και τα κορίτσια παίζουν κομμωτική με την γυναίκα συμφοιτήτρια.

Συνάμα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της πρακτικής συμμετέχουν στις διαδικασίες φροντίδας, καθώς επίσης βοηθάει και ο άντρας φοιτητής είτε στον ίδιο βαθμό ή λιγότερο. Οι μισοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν διαφορές

μεταξύ αυτών και των συμφοιτητριών τους ως προς τις κατασκευές και την οργάνωση, όπου ο γυναίκες είναι καλύτερες. Ενώ στα εικαστικά είναι καλύτεροι οι άντρες. Οι άλλοι μισοί συμμετέχοντες ανέφεραν δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ αυτών και των συμφοιτητών/τριών ως προς τις δραστηριότητες που κάνουν και στις σχέσεις με τα παιδιά, τους παιδαγωγούς, τους διευθυντές, τους γονείς κλπ.

Επιπρόσθετα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι προτιμούν την ηλικιακή ομάδα των νηπίων, διότι μπορούν να επικοινωνούν αρκετά καλά και καταλαβαίνουν αρκετά πράγματα σε σχέση με τα βρέφη. Ακόμα, τα νήπια με την βοήθεια του/της παιδαγωγού μπορούν να υλοποιήσουν μια εργασία και προσαρμόζονται πιο εύκολα. Τέλος, ο/η συμφοιτητής/τρια τους προτιμούν και αυτοί τα νήπια.

Συμπληρωματικά, οι συμμετέχοντες ανέφεραν πως πρέπει να υπάρχουν άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι στα παιδιά μπορεί να λείπει το πρότυπο του πατέρα και να εξαλειφθεί το στερεότυπο ότι οι παιδαγωγοί στον τομέα αυτό είναι μόνο γυναίκες αλλά και είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι και οι άνδρες λειτουργούν ως θετικά πρότυπα για τα παιδιά. Ενώ οι συμμετέχοντες δήλωσαν πως ο αριθμός των αντρών που υπάρχουν τώρα είναι ελάχιστος, διότι υπάρχει η φήμη ότι η συγκεκριμένη εργασία είναι γυναικοκρατούμενη.

Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους παιδαγωγούς, αλλά δεν έχουν να κάνουν με το φύλο, αλλά με το άτομο. Τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας άντρας παιδαγωγός είναι υπομονή, αγάπη, κατανόηση και ενσυναίσθηση. Επιπρόσθετα, οι άντρες αποπνέουν το αίσθημα της ασφάλειας, διότι οι άντρες παιδαγωγοί θυμίζουν στα παιδιά τον πατέρα τους.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι υπάρχουν τόσο λίγοι άντρες παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διότι υπάρχει το στερεότυπο ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο και ότι οι άντρες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην φροντίδα των παιδιών. Καθώς, επίσης και για οικονομικούς λόγους.

Τέλος, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι τρόποι που θα μπορούσαν να αυξήσουν τον αριθμό των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας είναι να καταρρίψουν τα στερεότυπα για τα επαγγέλματα. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να εξαλειφθεί η άποψη ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι γυναικοκρατούμενο ,να αυξηθούν οι μισθοί και να γίνονται ενημερώσεις ώστε και οι γονείς να καταλάβουν ότι και οι άνδρες μπορούν να φροντίσουν τα παιδιά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έντυπο ενημέρωσης συμμετεχόντων

1.ΤΙΤΛΟΣ: Απόψεις, στάσεις και εμπειρίες ανδρών και γυναικών φοιτητών για το ρόλο των ανδρών παιδαγωγών και τις στάσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας απέναντι στους άνδρες φοιτητές

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ Επιστημονικός Υπεύθυνη: ΔΡ. Κωνσταντίνα Ρέντζου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων krentzou@uoi.gr

Ερευνήτρια: Καλτσογιάννη Βασιλική, Προπτυχιακή φοιτήτρια Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, elc00540@uoi.gr

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣ: ΔΕΝ ΙΣΧΥΕΙ

2. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ, ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ;

Η προτεινόμενη έρευνα έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεων και των στάσεων ανδρών και γυναικών προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία για το ρόλο των ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, καθώς τις εμπειρίες τους αναφορικά με τον τρόπο που τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους άνδρες φοιτητές, κατά τη διάρκεια των πρακτικών ασκήσεων των φοιτητών σε παιδικούς σταθμούς.

Παρά το γεγονός ότι η αύξηση του αριθμού ανδρών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας αποτελεί πολιτική προτεραιότητα, δεδομένου ότι η ύπαρξη παιδαγωγών και των δύο φύλων, συμβάλλει καθοριστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στη βελτίωση της ποιότητας της προσχολικής αγωγής και φροντίδας, ο αριθμός των ανδρών παιδαγωγών παραμένει μικρός. Καθώς στην Ελλάδα η έρευνα στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο είναι περιορισμένη, η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να αναδείξει τις απόψεις και τις στάσεις των προπτυχιακών φοιτητών για το ρόλο και τη σημασία των ανδρών στο χώρο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας και να καταγράψει τις εμπειρίες τους αναφορικά με το πως τα παιδιά ανταποκρίνονται στους άνδρες φοιτητές και αν υπάρχουν τυχόν διαφοροποιήσεις στις στάσεις των παιδιών απέναντι στους άνδρες και στις γυναίκες φοιτητές/τριες.

3. ΓΙΑΤΙ ΕΧΩ ΠΡΟΣΚΛΗΘΕΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΩ;

Έχετε προσκληθεί να συμμετάσχετε στην έρευνα αυτή είτε γιατί είσαστε άνδρας προπτυχιακός φοιτητής στο Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και κάνετε την πρακτική σας άσκηση σε παιδικό σταθμό είτε γιατί είσαστε γυναίκα προπτυχιακή φοιτήτρια και στα πλαίσια της πρακτικής σας είσαστε στην ίδια τάξη με άνδρα συμφοιτητή σας.

4. ΤΙ ΘΑ ΜΟΥ ΖΗΤΗΘΕΙ ΝΑ ΚΑΝΩ;

Για να συμμετάσχετε στην έρευνα, θα σας κληθείτε σε συνέντευξη η οποία θα υλοποιηθεί από τη φοιτήτρια, Βασιλική Καλτσογιάννη. Η συνέντευξη θα πραγματοποιηθεί σε χώρο και ώρα που θα ορίσετε εσείς. Η συνέντευξη είναι ανώνυμη και αναμένεται να διαρκέσει 30 – 45 λεπτά. Η συνέντευξη θα μαγνητοφωνηθεί.

5. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΙΝΔΥΝΟΙ Ή ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ;

Η συμμετοχή σας στην έρευνα δεν συνεπάγεται κάποιον κίνδυνο ή οικονομική επιβάρυνση για εσάς. Σε περίπτωση διαπίστωσης παράνομων πράξεων ή εγκληματικών δράσεων σας ενημερώνουμε ότι τα στοιχεία σας δεν προστατεύονται από τυχόν έρευνα των επίσημων αρχών και ότι ενδέχεται να οφείλουμε να προβούμε στις απαραίτητες νόμιμες ενέργειες ενημέρωσης των αρχών, ειδικά εάν υπάρχει κίνδυνος για την σωματική υγεία ή την ζωή ανθρώπων.

6. ΥΠΟΧΡΕΟΥΜΑΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΩ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ;

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι απολύτως εθελοντική. Μπορείτε να αρνηθείτε να συμμετάσχετε χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία. Μπορείτε να αλλάξετε γνώμη ανά πάσα στιγμή και να αποχωρήσετε από την έρευνα χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία και χωρίς καμία συνέπεια για σας. Σε αυτή την περίπτωση μπορείτε να ζητήσετε να διαγραφούν τα δεδομένα και οι πληροφορίες που έχουμε συλλέξει για σας.

7. ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΘΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΜΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΑ;

Υπεύθυνος Επεξεργασίας των δεδομένων σας είναι το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας δεν πρόκειται να συλλεχθούν προσωπικά δεδομένα, πάρα μόνο γενικά δημογραφικά στοιχεία.

Τα δεδομένα σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς, επιστημονικούς και στατιστικούς σκοπούς.

Τα δεδομένα σας επεξεργάζονται βάσει της ρητής συγκατάθεσής σας, που μας παρέχετε διαμέσου του παρόντος εντύπου.

Τα δεδομένα σας θα αποθηκευτούν στο γραφείο του επιστημονικού υπεύθυνου και θα δημιουργηθεί ένας κωδικός για την πρόσβαση σε αυτά.

Με κανέναν τρόπο δεν θα αποκαλυφθεί η ταυτότητά σας σε δημοσιεύσεις, δημόσιες παρουσιάσεις ή επιστημονικές αναφορές. Σε περίπτωση που θελήσουμε να χρησιμοποιήσουμε τα δεδομένα σας επώνυμα, θα ζητήσουμε προηγουμένως ξεχωριστά την ρητή συγκατάθεσή σας.

Το Πανεπιστήμιο διατηρεί τα δεδομένα της έρευνας για πέντε (5) έτη από την ολοκλήρωση της έρευνας. Κατόπιν, τα δεδομένα θα καταστραφούν/διαγραφούν ασφαλώς. Εφόσον κρίνουμε ότι τα δεδομένα της έρευνας είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν για άλλη έρευνα ή να διατηρηθούν για σκοπούς αρχειοθέτησης, επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, θα προβούμε σε πλήρη ανωνυμοποίησή τους.

Τα δικαιώματά σας αναφορικά με τα προσωπικά σας δεδομένα είναι τα εξής:

Πρόσβαση	Να λάβετε αντίγραφα των δεδομένων σας
Διόρθωση	Να ζητήσετε διορθώσεις όσον αφορά τα δεδομένα σας
Φορητότητα	Να ζητήσετε να διαβιβάσουμε τα δεδομένα σας σε κάποιον αποδέκτη

Επίσης, έχετε το δικαίωμα να ανακαλέσετε την συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή.

Σε περίπτωση που ανακαλέσετε την συγκατάθεσή σας, έχετε επίσης τα εξής δικαιώματα:

Διαγραφή	Να ζητήσετε να διαγράψουμε τα δεδομένα σας
Περιορισμός επεξεργασίας	Να ζητήσετε να σταματήσει ένα μέρος της επεξεργασίας

Για να υποβάλλετε τα αιτήματά σας αλλά και για οποιοδήποτε θέμα αφορά τα προσωπικά σας δεδομένα, μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον Υπεύθυνο Προστασίας Δεδομένων (DPO) του Πανεπιστημίου στο e-mail dpo@uoi.gr, τηλ.(2651007321)

Για οποιαδήποτε παράβαση αφορά την επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων, έχετε το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Κηφισίας 1-3, Τ.Κ. 115 23, Αθήνα, τηλ.: +30 210 6475600, e-mail: contact@dpa.gr

8. ΠΟΥ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΛΩ ΠΑΡΑΠΟΝΑ Η ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ;

Για οποιαδήποτε παράπονα ή καταγγελίες σχετικά με τη διεξαγωγή της έρευνας μπορείτε να προσφύγετε στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η, δηλώνω ότι έχω ενημερωθεί πλήρως για τους όρους συμμετοχής μου στην έρευνα και την επεξεργασία των προσωπικών μου δεδομένων.

Παρέχω την ρητή συγκατάθεσή μου για την συμμετοχή μου στην έρευνα και την επεξεργασία των ως άνω αναφερόμενων προσωπικών μου δεδομένων.

Ονοματεπώνυμο συμμετέχοντος

Ονοματεπώνυμο:

Ημερομηνία:

Υπογραφή:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα, 2η έκδοση* (Γ. Βογιατζής, Μετ.). Κριτική.

Γρηγορόπουλος Η. Ν. (2020). Άνδρες παιδαγωγοί σε παιδικούς σταθμούς: Αντιλήψεις για το ρόλο και την απουσία τους. Μια ποιοτική προσέγγιση. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 16, 42–57.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (Κυρανάκης Σ. Μετ.). Μεταίχμιο.

Connell R.W. (2006). *Το κοινωνικό φύλο* (Ε. Κοτσιφου Μετ.). Επίκεντρο.

Creswell, J.W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και της ποιοτικής έρευνας*, (Ν. Κουβαράκου Μετ.). Ίων.

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Κανδυλάκη Α., & Τσαϊρίδης Χ. (2016). Assessing the «Assistance at Home» projects through the employee's perspectives. *The Greek Review of Social Research*, 127, 141–171. <https://doi.org/10.12681/grsr.9880>

Λαζαρίδου, Ξ. (2017). Διερευνώντας τον Ρόλο των Γονέων στη Διαμόρφωση των Έμφυλων Ταυτοτήτων: Μια πρώτη ποιοτική προσέγγιση. *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*.

Παπάνης Ε. & Μπούνα Α. (2021). *Διαστάσεις της αρρενωπότητας*. Ηδύεπεια.

Σακελλαρίου, Μ., & Ρέντζου, Κ. (2010). *Οι άνδρες ως επαγγελματίες στο πεδίο της προσχολικής αγωγής: Πεποιθήσεις γυναικών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας απέναντι τους*. Πρακτικά του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου Προσχολικής Αγωγής "Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές στην Προσχολική Αγωγή και Εκπαίδευση του 21ου αιώνα".

Χατζηχρήστου, Χ. (2008). *Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο*. Τυπωθήτω.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Ahnert, L., Pinquart M., & Lamb M. (2006). Security of Children's Relationships with Non-Parental Care Providers: A Meta-Analysis. *Child Development*, 77, 664–679. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-8624.2006.00896.x>

Akman B., Taskin N., et al. (2014). Parents' views on the appointment of male teachers in Turkish pre-schools. *Education as Change*, 18, 21-32. <https://doi.org/10.1080/16823206.2013.847009>

Axinn, W. G., Young-DeMarco, L., & Ro, M. C. (2011). Gender double standards in parenting attitudes. *Social Science Research*, 40, 417–432.

doi: 10.1016/j.ssresearch.2010.08.010

Bem, S. L. (1981). Gender Schema Theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.88.4.354>

Bhana D. & Moosa S.(2016).*Men teaching young children: "You can never be too sure what their intentions might be"*. Routledge.

Bonnett T.H & Wade, C. E.(2022). Procuring Gender-Situated Voices of Male Early Childhood Professionals in Canada. *International Journal of Early Childhood*, 55, 187–204.

Børve, H. E. (2016). Men in kindergartens: work culture and gender. *Early Child Development and Care*, 187(7), 1-12.<https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1154853>

Bonnett T.H & Wade, C. E.(2022). Procuring Gender-Situated Voices of Male Early Childhood Professionals in Canada. *International Journal of Early Childhood*, 55, 187–204.

Brody, E. (2014). *Men who teach young children: An international perspective*. London: Institute of Education Press. Trentham Books.

Brody, D. L., & Gor Ziv, H. (2020). Hybridized agency among male early childhood workers as a factor in their career decisions. *Early Years* 40(1), 20-36. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1605335>

Brownhill, S. (2015). The 'brave' man in the early years (0-8): Defining the 'role model'. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(3), 370-379. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1043811>

Bullough, R. V. (2015). Differences? Similarities? Male teacher, female teacher: An instrumental case study of teaching in a Head Start classroom. *Teaching and Teacher Education*, 47, 13-21. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.12.001>

Cabugsa, D.G., Torres J.M., Galicia L.S., Devanadera A.C., Alieto E.O.(2023). *Men in a Women's World: Motivations and Perceptions on the Teaching Profession of Male Early Childhood Pre-service Teachers*. Proceedings of the 19th International Conference of the Asia Association of Computer-Assisted Language Learning. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-042-8_26

Cameron, C. (2001). Promise or problem? A review of the literature on men working in early childhood services. *Gender, Work & Organization*, 8(4), 430-453. <https://doi.org/10.1111/1468-0432.00140>

Cameron, C., Moss, P., & Owen, C. (2003). *Men in the Nursery: Gender and Caring Work*. London: Paul Chapman Publishing.

Chang, M. L. (2018). Understanding the teacher pipeline for male teachers in early childhood education: a review of the literature. *Journal of Research in Childhood Education*, 32(1), 82-94.

Cohen, L. M., & Hill, M. (2021). *Gender in Early Childhood Education: Implications for Curriculum and Teaching*. In *Handbook of Research on the Education of Young Children* (p. 355-368). Routledge.

Cooney, M.H., & Bittner, M.T. (2001). Men in early childhood education: Their emergent issues. *Early Childhood Education Journal*, 29 (2), 77-82. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1012564610349>

Cremers, M., Krabel, J., & Calmbach, M.,(2010). *Male Education in Kitas: A Study on the Situation of Men in Early Childhood Education. A Research Project of the Catholic University of Applied Social Sciences Berlin and Sinus Sociovision GmbH, Heidelberg/Berlin*.

Crenshaw, K. (2019). Promoting Gender Identity and Expression in the Early Childhood Classroom. *Young Children*, 74(2), 38-45.

Cunningham, B., & Watson, L. W. (2002). Recruiting male teachers. *Young children.*, 10-15.

Cushman, P. (2005). Let's hear it from the males: Issues facing male primary school teachers. *Teaching and Teacher Education*, 21(3), 227-240.

<https://doi.org/10.1016/j.tate.2005.01.012>

Cushman, P. (2008). So what exactly do you want? What principals mean when they say 'male role model'. *Gender and Education*, 20(2), 123-136. DOI: 10.1080/09540250701805847

Derman-Sparks, L., & Edwards, J. O. (2010). *Anti-bias Education for Young Children and Ourselves*. NAEYC Books.

Dunn, L., O'Connor, C., & Thorpe, K. (2016). Male early childhood teachers: Negotiating gendered expectations in a feminized profession. *Journal of Early Childhood Research*, 14(2), 178-191.

Elaldi, S., & Yerliyurt, N.S., (2016). Preservice preschool teachers' self-efficacy beliefs and attitudes toward teaching profession. *Educational Research and Reviews* 11(7):345-357.

Farquhar, S.E. 1999. *Men in early childhood teaching*. SET: Early childhood Folio. http://www.childforum.com/publications_details.asp?REF_NO=22

Farquhar, S. E. (2005). *How to pick remarkable childcare and education*. Porirua, New Zealand: Child forum Research.

Gansen, H. M. (2018). Push-Ups Versus Clean-Up: Preschool Teachers' Gendered Beliefs, Expectations for Behavior, and Disciplinary Practices. *Sex Roles* (80).

Gärtner, M., E. Scambor, and E. Bernacchi. (2018). *Boys in Care. Strengthening Boys to Pursue Care Occupations: Transnational Report*. DOI: 10.13140/RG.2.2.10452.91527

Guangcai, Y. (2020). The Choice of Academic Profession: Class Taste or Personal Opportunities. *Chinese education and society*. 53 (3), 80–96.

<https://doi.org/10.1080/10611932.2020.1791522>

Harris, K. & Barnes, S. (2009). Male teacher, female teacher: exploring children's perspectives of teachers' roles in kindergartens. *Early child development and care*, 167-181. DOI: 10.1080/03004430802667005

Hedlin, M., & Åberg, M. (2013). The call for more male preschool teachers: echoed and questioned by Swedish student teachers. *Early Child Development and Care*, 183 (1), 149-162.

Heikkilä, M., & Hellman, A. (2017). Male preschool teacher students negotiating masculinities: a qualitative study with men who are studying to become preschool teachers. *Early Child Development & Care*, 187(7), 1208–1220. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1161614>

Huber, J., & Traxl, B. (2018). Pedagogical differences and similarities between male and female educators, and their impact on boys' and girls' behavior in early childhood education and care institutions in Austria. *Research Papers in Education*, 33(4), 452-471.

Jones, J., (2009). Briefing paper: Men in early childhood education. *New Zealand Journal of Teachers' Work*, 6(1):28–34.

Jordan J., (2011). Why do men choose to teach early childhood education? A study in interpretive interactionism. (Publication No. 3457160) [Doctoral dissertation, The University of Alabama at Birmingham]. *ProQuest Dissertations Publishing*

Joseph, S., & Wright, Z. (2016). Men as early childhood educators: Experiences and perspectives of two male prospective teachers. *Journal of Education and Human Development*, 5(1), 213–219. DOI: 10.15640/jehd.v5n1a22

Karaca, E., Karaca, N.G., & Dziegielewska, S.F., (2016). Factors Affecting Choice and Satisfaction: Social Work in Turkey. *Journal of social service research*, 42(4): 565–571. DOI: 10.1080/01488376.2016.1147520

King, M.E. & Hill, M. A., (1997). *Women's Education in Developing Countries: Barriers, Benefits, and Policies*. World Bank Book.

Kochanska, G., & Aksan N.,(2004).“Development of Mutual Responsiveness Between Parents and Their Young Children”. *Child Development*, 75 (6): 1657–1676

Kohlberg, L. (1966). *A cognitive-developmental analysis of children's sex-role concepts and attitudes*. In E. E. Maccoby (Ed.), *The development of sex differences* (pp. 82-173). Stanford University Press.

Koperna, P. (2019). *Male teachers in a kindergarten in the perception of parents in Cracow, Poland*. Pedagogical University of Cracow (POLAND)

Lahelma, E., (2011). Gender Awareness in Finnish Teacher Education: an Impossible Mission? *Education Inquiry*, 2(2):263276. <https://doi.org/10.3402/edui.v2i2.21979>

Lamb, M. E. (2004). *The role of the father in child development*. John Wiley & Sons.
Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
Lynch, E. W., & Hanson, M. J. (2011). *Developing Cross-Cultural Competence: A Guide for Working with Children and Their Families*. Brookes Publishing Company.

Malaby, M., & Ramsey, S. (2011). The dilemmas of male elementary preservice teachers. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 13(1–2), 1-17.

Martin, C. L., & Ruble, D. N. (2010). Patterns of gender development. *Annual Review of Psychology*, 61, 353-381. DOI: 10.1146/annurev.psych.093008.100511

Mathwasa, J. & Sibanda, L. (2021). *Male Educator Recruitment in Early Childhood Centres: Implications for Teacher Education*. Intechopen.com

DOI: 10.5772/intechopen.97085

McGrath, K., and M. Sinclair.(2013).More Male Primary-School Teachers? Social Benefits for Boys and Girls. *Gender and Education* 25 (5): 531–547.

DOI: 10.1080/09540253.2013.796342

Meland A.T., & Kaltvedt E.H,(2017). *Tracking gender in kindergarten*. *Early Childhood Developing and Care*, 1, 94-103.<https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1302945>

Millam, R. (2002). *Anti-discriminatory practice-a guide for workers in childcare and education, second edition*, London –New York: Continuum

Miller, C. F. (2016). Theories of Gender Development. In N. Naples (Ed.), *the Wiley-Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*.

Mistry, M., & Sood, K. (2012). Why are there still so few men within Early Years in primary schools: views from male trainee teachers and male leaders? *Education 3-13*, 40(1), 111-127.

Mogha, A., Arora, A. & Dixit, A.K. (2022). Right of the third gender: The incessant struggle. *International Journal of Health Sciences*.
<https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS5.8862>

Moran, R. Kilpatrick, L. Abbott, J. Dallat, and B. McClune (2001) . “Training to Teach: Motivating Factors and Implications for Recruitment”, *Evaluation & Research in Education*, 15, 17–32. <https://doi.org/10.1080/09500790108666980>

Moss, P. (2014). *Transformative change and real utopias in early childhood education: A story of democracy, experimentation and potentiality*. Routledge.

OECD (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.
<https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>.

OECD (2019). *Good Practice for Good Jobs in Early Childhood Education and Care: Eight policy measures from OECD countries*.

https://www.oecd.org/els/family/Good-Practice-Good-Jobs-ECEC-Booklet_EN.pdf

Okeke, C., I., & Nyanhoto, E.(2021). Recruitment and retention of male educators in preschools: Implications for teacher education policy and practices. *South African Journal of Education*, 41(2):1-12. <http://dx.doi.org/10.15700/saje.v41n2a1910>

Paquette, D., (2004). “Theorizing the Father/Child Relationship: Mechanisms and Development Outcomes”. *Human Development*, 47: 193–219. doi:10.1159/000078723

Peeters, J. (2007). Including men in early childhood education: Insights from the European experience. *NZ Research in Early Childhood Education* 10: 15–24.

Peeters, J. (2012). Childcare professionalism in Flanders: an inside-outside perspective. In L. Miller, C. Dalli, & M. Urban (Eds.), *Early childhood grows up : towards a critical ecology of the profession* (Vol. 6, pp. 131–144). Dordrecht, The Netherlands: Springer.

Peeters, J., Rohrmann, T., Emilsen, K.(2015). *Gender balance in ECEC: why is there so little progress?* Routledge. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1043805>

Pekkaya, M., & Colak, N. (2013). Determining the priorities of ratings via AHP for the factors that effects in choosing professions for the university students. *International Journal of Science*,6(2), 797–818. DOI: 10.9761/jasss_643

Pomerleau, A., Bolduc, D., Malcuit, G., & Cossette, L. (1990). Pink or blue: Environmental gender stereotypes in the first two years of life. *Sex Roles*, 22, 359–367. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF00288339>

Rentzou, K., & Ziganitidou, K. (2009). Greek male early childhood educators: Self and societal perceptions towards their chosen profession. *Early Years*, 29, 271-279.

<https://doi.org/10.1080/09575140903286359>

Rentzou, K., (2016).Mapping Gender Segregation in Pre-Primary and Primary Education in Cyprus. *Journal of Men's Studies* , 1–22. <https://doi.org/10.1177/1060826516658765>

Rentzou, K., (2017). Mapping gender segregation in preprimary and primary education in Cyprus. *The Journal of Men's Studies*, 25(2):198 219.

<https://doi.org/10.1177/1060826516658765>

Rentzou, K.,(2023). A Case Study on Preschool Children's Preferences of and Perspectives on Their Male and Female Early Childhood Educator.

Rohrmann, T. (2014a). Männer in Kitas: Zwischen Idealisierung und Verdächtigung. In J.Budde, C. Thon & K. Walgenbach, (eds.). *Männlichkeiten. Geschlechterkonstruktionen in pädagogischen Institutionen. Jahrbuch Frauen- und Geschlechterforschung in der Erziehungswissenschaft, Band 10* (pp.67-84). Opladen: Barbara Budrich.

Rohrmann, T. (2015). Männer in der Elementarpädagogik: Ein internationals Thema. In Aigner, J.C. & Poscheschnik, G. (eds.). *Kinder brauchen Männer: Psychoanalytische, sozialpädagogische und erziehungswissenschaftliche Perspektiven* (pp. 37-59). Gießen: Psychosozial Verlag.

Rohrmann, T. (2016). *Men and women as professionals in early childhood education An issue of inclusion? La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 73: 201–219.

Rohrmann, T. (2020). Men as promoters of change in ECEC? An international overview. *Early Years*, 40:1, 5-19. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1626807>

Sakellariou, M. & Retzou, K., (2007). *Male Early Childhood Educators: The Element Missing from Preschool Settings - A Pilot Study. The International Journal of Learning*.

Sakellariou, M. & Retzou, K.(2011). Greek Female Early Childhood Educators' Perceptions Towards Their Male Co-workers. In S. Agathangelou (Ed.), *International Conference Proceedings: Mapping the Gender Equality: Research and Practices. The national and international perspective* (pp. 145-153). Nicosia: UNESCO Chair in Gender Equality and Women's Empowerment, University of Cyprus.

Sak, R., Tuba-Sahin, I. & Kubra- Sahin B.(2012).Views of female preschool pre-service teachers about male teaching colleagues. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 47, 586 – 593. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.700>

Scottish Government. (2017). *A Blueprint for 2020: The Expansion of Early Learning and Childcare in Scotland*. Edinburgh: The Scottish Government.

Sharf, R. S. (2006). *Applying career development theory to coun-selling*. El Cajon, CA: Thomson Press.

Skelton, C., (2009). Failing to get men into primary teaching: A feminist critique. *Journal of Education Policy*, 24(1):39–54. <https://doi.org/10.1080/02680930802412677>

Snyder, T. D., de Brey, C., & Dillow, S. A. (2019). *Digest of Education Statistics 2018 (NCES 2020-009)*. National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.

Sumsion, J. (2000) «Negotiating otherness: a male early childhood educator's gender positioning». *International Journal of Early Years Education*, 8 (2), 129 – 140. <https://doi.org/10.1080/09669760050046174>

Thornton, M., & Bricheno, P. (2006). *Missing men in education*. Trentham Books.

Wang, M. T., & Degol, J. L. (2017). Gender gap in science, technology, engineering, and mathematics (STEM): Current knowledge, implications for practice, policy, and future directions. *Educational Psychology Review*, 29(1), 119-140.

Warin, J., & Gannerud, E. (2014). Gender, teaching and care: a comparative global conversation. *Gender and education*, 26, 193-199.

<https://doi.org/10.1080/09540253.2014.928023>

Warin, J., & Adriany, V. (2017). Gender flexible pedagogy in early childhood education. *Journal of Gender Studies*, 26,(4), 375–386.

<https://doi.org/10.1080/09589236.2015.1105738>

Washington, V.(2009). *Needed in School Teaching: A Few Good Men*. The new England Journal of Higher Education.

Whitebook , M., Phillips D. & Howes C.,(2014). *Worthy Work, STILL Unlivable Wages: The Early Childhood Workforce 25 Years after the National Child Care Staffing Study*. Center for the Study of Childcare Employment. UC Berkeley.

<https://cscce.berkeley.edu/publications/report/worthy-work-still-unlivable-wages/>

Wilkinson J. & Warin J., (2022).Men-only support spaces in early years education: a step towards a gender diverse or a gender divided workforce? *Gender and Education*, 34(1):1-16. <https://doi.org/10.1080/09540253.2021.1990221>

Williams, C. L. (1992). The glass escalator: Hidden advantages for men in the “female” professions. *Social Problems*, 39(3), 253–267. <https://doi.org/10.2307/3096961>

Wolter, I., Glüer M., & Hannover B. (2014). Gender-typicality of Activity Offerings and Child-teacher Relationship Closeness in German“Kindergarten”. Influences on the Development of Spelling Competence as an Indicator of early Basic Literacy in Boys and Girls. *Learning and Individual Differences*, 31: 59–65. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2013.12.008>

Zhang, W. (2017)."*Male Teachers in Early Childhood Education: Why More Men? A Review of the Literature*". Culminating Projects in Child and Family Studies.